

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 27.

Onsdagen den 10 April.

Kammaren sammanträdde klockan 7 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet å f. m. och protokollet för den 2 i denna månad.

Fortsattes öfverläggningen om § 22 i Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets förslag till stadga angående skjutsväsendet.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Ribbing, Carl: Under förmiddagens lopp var det en talare, som började sitt anförande med att tillkännagifva, att han såsom jordbrukare vore skjutsskyldig, om jag icke missminner mig, så väl reservskjutsskyldig som för innehafvande gästgifveri — men att han icke desto mindre ej kunde godkänna den nu föredragna punkten lika litet som förslaget i dess helhet. För min del ber jag att få förklara att, ehuru jag såsom jordbrukare icke varit, eller är, eller tyckes kunna blifva skjutsskyldig, jag likväl icke dess mindre finner mig manad att yrka bifall till föreliggande punkt, likasom till förslaget i dess helhet.

Det kan icke komma i fråga, att jag skulle vilja upptaga tiden med att upprepa de många och goda skäl, som under förmiddagen blifvit anförda för godkännande af det föreliggande förslaget, men det finnes dock några punkter, som jag anser vara något för litet vidrörda, och om hvilka må hända något torde behöfva erinras, och vill då i sådant afseende till en början fästa mig vid den under förmiddagens diskussion framhållna *oerhörda ojemnheten* i de olika länen, som skulle blifva en följd af det föreslagna sättet för uttagandet af den s. k. skjutsafgiften. Jag kan icke finna, att denna ojemnhet är så mångfaldig, som man antydt, utan anser att den egentligen icke är mer än tvåfaldig. Den uppstår egentligen emellan det nedre och

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

öfre Sverige och skillnaden emellan de landsdelar, hvilka i detta fall förete någon väsentlig ojemnhet, är Dalelven; ty om de afgifter, som skulle utgå i den landsdel, som ligger söder om Dalelven, icke skilja sig åt med mer än ett till fem öre på bevillningskronan, kan man väl icke säga att häri ligger någon betydande ojemnhet. Om jag tänker mig en jordbruksfastighet, som är värd 100,000 kronor, skulle den med sin bevillningsafgift af 30 kronor icke komma att uti skjutsbidrag skatta mer än 60 öre, om den vore belägen uti Bohus län. Tager jag åter den högsta siffran, eller 5 öre, som på flera ställen är gemensam för de öfriga länen, så skulle, med beräkning af den fördubbling i bidraget, som är föreslagen att utgå, så länge olikheten i bevillning mellan jordbruksfastighet och annan fastighet kvarstår, hela bidraget uppgå till *tre* kronor. Det är allt, och kan väl icke sägas vara någon betydlig ojemnhet. Beloppen äro dessutom så låga, att de af hvar och en, som känner till utgifterna i öfrigt för en så stor egendom som den af mig nyss nämnda, måste anses såsom en ren bagatell. Det är således i det *öfre* Sverige man får söka motsvarigheten i beloppen och de ojemna talen. Hvad kan då orsaken vara att de der stigit så högt? Enligt mitt förmenande är den att söka i penningens lägre värde i Norrland, hvilket bäst bevisar sig deraf att, då vi i södra Sverige icke anse oss kunna betala ett ökedagsverke med mer än 5 à 6 kronor, så kan man deremot i Norrland betala därför ända till 20 à 30 kronor. Penningen har således icke så högt värde i norra Sverige, som i öfriga delar af riket, och så länge den det icke har, och man har lust att betala ut sådana summor, komma bidragen att blifva i samma proportion, men i samma mån som man sätter annat värde på penningen, komma de att sjunka. För öfrigt behöfver jag icke erinra om, huru, på sätt i förmiddags framhölls, de betydliga jernvägskommunikationer, som der inom kort komma till stånd, skola bidraga till nedsättande af ifrågavarande afgifter.

Det yttrades äfven af en talare, att det egentligen är Riksdagen, som skall bevilja anslag. Ja, det är mycket sant att så är, och jag vill icke förmoda att, om man antager denna lag, det hädanefter skall blifva annorlunda, ty det belopp, som skall utgå af statsmedel, måste väl Riksdagen komma att såsom förslagsanslag bevilja och öfverlemna till Konungen, som dermed handskas genom sina befallningshafvande, hvilka genom sitt gillande eller ogillande af de ifrågasatta bidragen iakttaga Kongl. Maj:ts föreskrifter. Den del, som landstinget har att yttra sig om, är således icke någon statsutgift, utan ett belopp, som landstinget för sina kommittenter åtager sig att utbetala. Jag håller alltså före att, äfven med den makt man lagt i landstingets händer, landstinget icke i någon mån skall komma att ingå på bevillningsrätten.

En reservant, Herr Asplund, har särskildt intresserat sig för den privilegierade jorden, då han i sin reservation säger: »Utan att nu inlåta mig på den grannliga frågan om statens förmenta rätt att, utan aflösning, åläggas den privilegierade jorden att medelst penningbidrag deltaga i ett skjutsningsbestyr, hvarifrån den är genom fast-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

ställda privilegier befriad, vill jag blott anmärka, att dess likställighet med annan jordbruksfastighet, som förslaget åsyftat, om den äfven kunde anses riktig, i verkligheten icke kommer att ega rum, utan att den privilegierade jorden torde komma att drabbas af en orättvis beskattning i jämförelse med den onererade.»

För min del är jag mycket tacksam för den omtänksamhet, som den ärade reservanten visat för att den privilegierade jorden skall få behålla sin rätt, men jag fruktar att denna omtanke kommer bra sent till tals, ty den privilegierade jordens rätt är redan genom nu gällande bevillningsförordnings antagande och i synnerhet genom de i början af 1860-talet gjorda förändringar i den kommunala beskattningen, hvarigenom taxeringsvärdet lades till grund för de kommunala utskylderna, så kringskuren, att dessa privilegier kunna anses, om jag så må uttrycka mig, konverterade till rena utgifter till så betydligt belopp gent emot andra hemman af frälse- och kronoskatte natur, att de på många ställen för de privilegierade hemmanen uppgå till dubbla summan mot förut, då hemman af säteri natur och hemman af kronoskatte natur betalade alldeles lika mycket. Just genom det högre taxeringsvärde de privilegierade hemmanen fått, hafva de äfven fått högre fyrktal, och vi, som ega säterier, veta och känna huru vi fått plikta för detta genom de högre kommunala utskylderna och afgifterna till presterskapet m. m. vi få erlægga, hvartill vi kanske få en ny tillökning genom den för några dagar sedan återremitterade frågan om klockarnes aflöning. De privilegierade hemmanens s. k. privilegier bestå således i högst betydligt stegrade utgifter i kommunalt hänseende, många gånger motsvarande och till och med öfverstigande grundskatterna samt rustning och rotering. Att i detta fall tala om den privilegierade jordens rätt är således, enligt min åsigt, detsamma som att kasta jästen i ugnen. — »Ces jours de fête ils sont passés.»

Det har anförts så mycket i denna fråga, såväl af den ärade Chefen för Civil-departementet som af andra talare, hvilka här yttrat sig till förmån för förslaget, att jag för min del efter nu gjorda antydning skall inskränka mig till att förena mig med dem som yrkat bifall till den nu föredragna punkten af Utskottets betänkande.

Grefve Mörner, Oscar: I fall jag kunde, lika med åtskilliga talare, som i denna fråga uppträdt, vara öfvertygad om rättvisan och lämpligheten af det utaf Kongl. Maj:t och Utskottet framlagda förslaget, så skulle det för mig vara det största nöje att deri instämma. Min ställning vore då ojemförligt mycket angenämare än nu, ty då skulle jag hafva för mig auktoriteter sådana som regeringens förslag, Utskottets förslag och komiténs betänkande, och jag befunde mig då i en vida lättare ställning än nu, då jag icke kan instämma i detta förslag, sådant det är framställt.

En talare på förmiddagen, Statsrådet och Chefen för Civil-departementet — som dock för närvarande icke finnes här i detta rum — gjorde först en vidlyftig utredning af skjutsens uppkomst i Sverige. Mot denna framställning har jag egentligen icke något att anmärka, hvad angår det faktiska deri, men jag ber att få bemärka.

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

att, då ett samhälle icke kan existera utan skatter, utan sådana inrättningar, som möjliggöra för samhällets medlemmar att deri kunna med någon trefnad och bekvämlighet lefva och hafva sin varelse, så är det naturligt, att hvarje tid lägger tunga och skatt på de föremål, som finnas att beskatta. Af sådan grund hafva tillkommit flera af de utlagor, som nu betunga den svenska jorden, och äfven torde ingen vilja förneka, att, då skjutsen förvandlades till en påbjuden utlaga, icke blott med afseende på Konungens embetsmän, utan i allmänhet, var det en åtgärd, som framgick af nödvändighetens tvång, och mot hvilken ingenting då kunde vara att anmärka.

Nu säger man, att samhället framskrider i odling och utveckling. och då bör man tillse, om det qvarstår något sådant förhållande, som, på sin tid rättvist, genom de förändringar, samhället under tidernas lopp undergått, numera kunde vara orättvist; och bland sådana förhållanden har man då fäst sig vid skjutsen. För min del vill jag erkänna, att jag anser det vara billigt och rättvist, att förhållandet med skjutsen ändras, men om man skall göra denna ändring, åstadkomma denna så kallade rättvisa, torde det vara nödvändigt att tillse, att man icke begär en annan orättvisa i och med det att man inför förändringen. Om man säger, att det är obilligt, att jorden skall i så väsentlig mån drabbas af denna utlaga och att derföre de skjutsskyldige hemmanen böra i detta afseende lindras. så kan man med lika mycket skäl uppställa den frågan: hvarföre skall icke, då en förändring sker, samhället i sin helhet drabbas af denna tunga, utan hvarföre skola andra samhällsklasser, som icke ega jord. betungas i högre grad än hvad som kommer att drabba jordbruksfastighet? Huru man än taxerar här i landet, så är ännu i denna stund jorden Sveriges förnämsta kapital och egendom och således torde man icke böra förneka, att den bör draga en rättvis andel i förhållande till de andra beskattningsföremål, på hvilka man nu vill hvälfva nästan alla utskylder.

En annan grund finnes att följa, och den är angifven dels i de reservationer, som äro vidfogade Utskottets betänkande och dels i det af Herr von Ehrenheim framlagda förslag, nemligen att icke ännu de jure skilja skjutsskyldigheten från jorden, utan låta den blifva vid jorden qvar, men att samhället träder emellan och lindrar nämnda skyldighet till den grad, att bördan blir lätt och draglig, och att på detta sätt bygga en bro, på hvilken man, sedan man sett, huru det gestaltar sig, kan i en framtid taga steget fullt ut och må hända skilja denna börda helt och hållet från jorden och göra den till en statsangelägenhet. Då heter det, att på detta sätt strider man mot meningen af ifrågavarande förslag, som afser att helt och hållet skilja denna börda från jorden. Men om man läser betänkandet, så skall man finna, att komitén först och Utskottet sedan hafva icke kommit längre. De förutsätta immerfort, att om entreprenad icke blifver af, så kommer skjutslaget att, såsom hittills, få skjutsa; och derigenom erkännes ju, att bördan *de jure*, om icke alltid *de facto* ligger qvar på jorden äfven efter detta förslag. Vidare föreslås, i afseende på gästgifvaregårdarne, att om skjutsen flyttas till andra stationer och

Forändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

till och med skyldigheten att förplåga resande vid gästgivaregård upphör, så skola de dock behålla alla sina rättigheter och förmåner utan några motsvarande skyldigheter, emedan, i fall entreprenaden i en framtid skulle komma att upphöra, så återfaller skyldigheten att hålla skjuts och gästgifveri å nyo på dessa hemman och då på samma gång äfven på skjutslaget. Således vinnes icke genom detta förslag i större mån, än genom det af Herr von Ehrenheim framställda, det målet att skilja skjutsen från jorden helt och hållet, och det är derföre att detta mål är omöjligt att uppnå för det närvarande.

Skulle gästgifverierna helt och hållet upphöra och allt ordnas med statsmedel, så tror jag visst, att utgifterna blefve ganska stora, men, enligt Herr von Ehrenheims förslag, komme genom Konungens Befallningshafvandes försorg entreprenadauktioner att hållas på samma sätt, som hittills egt rum, med iakttagande likväl att, i enlighet med Utskottets förslag, derförnt skulle bestämmas om hästar och sådant. Sedermera skulle skjutslaget få yttra sig, om det antoge entreprenad-anbudet och så inkommer ärendet till Konungens Befallningshafvande. Om då anbudet är orimligt, så eger Konungens Befallningshafvande makt att afslå detta; och i dessa omständigheter *dels* att skjutslaget bidrager något till skjutsen — hvilket dock kan eluderas — *dels* och i synnerhet att Konungens Befallningshafvande eger denna pröfningsrätt och icke torde komma att utöfva denna rätt med flathet, utan i hvarje fall noga pröfva anbudet, deri ligger, efter mitt förmenande, en borgen för att entreprenadbidragen icke komma att orimligt uppskrufvas.

Min erfarenhet af landstingen är i allmänhet, Gud ske lof, ganska god. Jag har varit landstingsman allt sedan denna institutions början och torde sålunda kunna göra anspråk på att hafva någon liten kännedom om förhållandena der, kan hända något mera än de, som utan att hafva bivistat något sådant ting göra upp framställningar deraf. Att der vid lag måla i svart behöfver man icke för att framställa betänkligheter vid de enligt detta skjutsförslag Utskottet tillagda attributer, man behöfver blott måla i sanning. För min del får jag då lof att säga, att jag befarar, att landstingen skulle blifva mycket eftergifvande med hänsende till dessa inrättningar, ty de, hvilka saken rör, de skjutsskyldige, äro till största delen komitenter till landstingsmän, och det må vara, att det icke är stor sak att vara landstingsman, det befinnes dock alltid att de fleste önska att till denna befattning blifva återvalde, och jag fruktar, att det i någon mån kunde inverka på landstingsledamöternas beslut, om de visste att missnöje i deras ort skulle uppstå, derest entreprenadanbudet afsloges. Jag tror derföre, att om landstingen få denna pröfningsrätt, så kommer i allmänhet pröfningen att blifva mycket gynsam för dessa entreprenadbolag, om jag så får kalla dem. Sedermera, säger man, beror det på landshöfdingen. Ja! det gör det visst; men med den utveckling publiciteten fått i våra dagar och då man kan vara temligen säker, att i allmänhet provinsernas pressorganer komma att taga parti för landstingens beslut, så är det klart, att dessa tidningar komma att i häftiga artiklar mycket tala om huru, då landstinget

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

yttrat sig, en landshöfding med mindre sakkännedom kan tillåta sig att afslå hvad landstinget sålunda antagit och fastställt. Man talar visserligen om moraliskt mod och om att alltid göra rätt. men det är icke alltid så lätt att hafva detta moraliska mod, då man ser att man kan undgå obehag utan att göra något bestämdt orätt, och då man kan föregifva sig finna skydd i andras auktoritet.

Huru tror man att, om det går så som Utskottet förutsatt, beloppet af dessa entreprenadbidrag kommer att bestämmas? I ett och annat fall blir det ärliga anbud. Utskottet erkänner sjelft, att redan nu falska entreprenadanbud på flera ställen lemnats och att entreprenadafgifterna upptagits till vida högre belopp, än det hvartill de uppgå, och detta af det skäl, att deltagarne i entreprenaden, dessa skjutsskyldige, hafva kommit öfverens att skrifva en hög siffra som icke är riktig, men som är så hög att af de bidrag, staten lemnat att fördelas på de ställen, der entreprenadbidragen gå till *ett högre* belopp, de få en summa, som de fördela sig emellan. Huru kommer det att tillgå, om detta förslag antages? Jo det blir på samma sätt, att de bilda bolag, som öfvertaga skjutsen på entreprenad och de sätta afgifterna till så högt belopp, som de tro sig rimligen kunna, och sedan pröfvas och antages anbudet, hvarefter dessa personer stoppa bidragen i sina fickor och göra derpå en god vinst. Detta torde man böra besinna, innan man antager, att allt är så väl bestämdt med detta förslag.

Vidare säger man, att det icke är någon orättvisa att ålägga denna beskattning dem, som förut varit derifrån befriade. Fäster jag mig då vid den del af svenska jorden, som varit derifrån frikallad, så utgör den endast en mindre andel deraf, ty allmänna frälset, åtminstone i det egentliga Sverige, och jag tror äfven i Skåne, Halland och Blekinge, deltagar deri och utgör skjuts; och om jag icke, såsom en talare sade på förmiddagen, skjutsat sjelf, så har jag hemman, som äro skjutsskyldige och från hvilka skjuts ännu i dag utgår, men sjelf har jag icke vid skjutsning medföljt, det får jag erkänna, utan det har jag öfverlemnadt åt andra personer. Emellertid utgöra de hemman, som varit från deltagande i skjutsen befriade, ett antal af 3—4,000. Om dessa säger man helt enkelt, att af dem kommer icke skjutsskyldigheten att utkrävas in natura, men i en särskild afgift är billigt att de deltaga, emedan den utgår på annat sätt. Det är samma förhållande, som om jag har fribref att slippa betala en pålaga som när fribrefvet utfärdades var bestämd i penningar, men sedermera, om afgiften förvandlas till spanmål, jag nödgas deri deltaga. Då är det just icke mycket värdt med mitt fribref.

Angående presterskapets hemman förekommer det, att först Kammarkollegium och sedermera i en reservation Kammarkollegii president uttryckligen förklarar sig icke förstå att dessa lagligen kunde åläggas deltaga i dessa utgifter utan bifall af kyrkomötet; och Kammarkollegii president har just anfört detta, som jag nyss sade, att om det heter, att de skola kännas skyldige att bidraga derföre att utgiften utgår på annat sätt, så är frikallelsen icke något värd. Dervid har icke något afseende blifvit fästadt, utan förslaget är framlagdt oberoende

af allt detta. Hvad skola vi tro om helgden af lagar och författningar, ifall de ej få gälla längre än till dess det konvenerar — icke att i laglig väg upphäfva dem, utan att *genom en omväg trampa* dem under fötterna?

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Hvad angår frågan om de beskattningsföremål, som hitintills icke varit skjutsskyldige, så erkänner jag, att, med den utveckling samhället nått och med den ställning dessa personer innehafva, som i allmänhet äro urståndsatta att sjelfva besörja om skjutsen, jag icke kan förstå annat än att detta sätt att ålägga dem att deltaga deri måste vara alldeles origtigt. Men om staten förklarar, att den tager denna angelägenhet såsom ett statsändamål, då drabbar det icke någon person särskildt, utan det blir en statsangelägenhet och då kan man väl icke påstå att alla utlagor skulle vara så rotfasta och orubbliga, att icke staten i sin helhet kan förändra dem, om det pröfvas nyttigt för statens ändamål. Ur denna synpunkt möter det för mig icke något hinder att biträda Herr von Ehrenheims förslag.

Det har mycket talats om Bevillningsförordningen. Jag får uppriktigt säga, att för min ringa del instämmer jag icke i allt det klander, som anförts mot denna förordning, emedan, om den i vissa hänseenden än må förtjena klander och om tillämpningen deraf icke sker med fullt den rättvisa, som borde ega rum, så får jag likväl lof att erkänna, att det icke är så illa bestäldt, som man hört från en del personer, som derom skrifvit och talat. Jag får äfven här åberopa, till det ringa afseende det kan förtjena, personlig erfarenhet, ty under ganska lång tid har jag deltagit i bevillningsberedningar, taxeringskomitéer och äfven i pröfningskomitéer. Alldeles utan vilja af rättvisa bruka icke dessa komitéer förfara, men medgifvas måste, att de gifva anledning till anmärkningar och möjligt kan vara att dessa brister kunna afhjelpas. Men då jag sjelf varit med om att för ett par år sedan köpa en egendom för 300,000 kronor, hvilken var bevillningstaxerad till 298,000 kronor, och det icke var meningen att göra köparen någon favör, och jag sedermera icke funnit, att det var något s. k. smörköp, så tyckes det väl, som taxeringen kommit så nära sanningen som möjligt. En annan egendom, som jag känner till, var bevillningstaxerad till omkring 480,000 kronor och försäljningssumman blef 450,000 kronor. Taxeringen var således högre än hvad man har anledning tro utgöra egendomens verkliga värde. Men hvad som icke kan bestridas, det är det sorgliga förhållande, att egendomar, tillhörande hvad man skulle vilja kalla den gamla herremannaklassen, taxeras högre än egendomar tillhörande den på senare tider tillkomna så kallade nyare herreklassen. Man finner icke der den jemnhet i värden, som man skulle önska och rättvisan påkallar. Att således någon ändring i bevillningsförordningen sker, torde utan tvifvel vara behöfligt.

Jag förundrar mig litet öfver ett yttrande, som af Statsrådet och Chefen för Civildepartementet fälles här på förmiddagen och hvaraf framgick, att han under sin långa bana och på de flere höga platser han innehaft, städse och öfver allt tyckes funnit redlighet och pålitlighet hos dem, med hvilka han haft att göra och synes anse sig

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

berättigad att sådant allt jemt förvänta hos skjutsskyldige, vid komitéer m. m. Jag måste tillstå, att mig icke blifvit förunnadt att bevara sådana vackra och goda minnen, utan jag har sett mycken veld och orättvisa, och mången gång har jag funnit, att i de delar, som berott på bestämmande af en menighet har föga rättvisa stått att vinna för den, som icke tillhört denna menighets majoritet. Att således tro, att allt är så fullkomligt väl bestäldt, det varnar jag för, och jag anser för min del, att det i allmänhet är bättre att se sig väl före, innan man beslutar sig för något än att lita derpå, att om man visar förtroende, så går allt väl.

Han yttrade vidare ett vackert ord: vill man hafva rättvisa, så får man göra rättvisa. Jag vädjar till denna Kammare, om vi vanligen fått rättvisa igen. Jag vet åtminstone, att jag icke fått det, utan jag har funnit försök att förtrampa och förtrycka mig gjorda af dem, som tro sig hafva makten i handom, och har det icke lyckats dem, så är det derföre, att de icke hafva så mycken makt i sin hand, som de trott och önskat. Jag är säkerligen icke den ende, som gjort denna bittra och sorgliga erfarenhet.

Här har äfven blifvit mycket taladt om, att det skulle finnas en mängd hemman, som vore skjutsskyldige, men icke till skjutslag indelade. Detta är verkligen fallet med en del hemman, men det var icke någon orättvisa och är det kan hända icke ännu, ty vi skola erinra oss att dessa hemman hade skyldighet att utgöra kronoskjutsen, och det var icke någon lindrig utlaga i forna dagar. Reservhemmanen voro befriade från kronoskjutsen, men de, som icke voro indelade till skjutslag, voro underkastade skyldigheten att utgöra kronoskjuts. Jag har sjelf sett för icke många år sedan, transporter af krut m. m. för kronans räkning, som icke varit obetydliga. Kronoskjutsen har varit en så allvarsam pålaga, att man icke kan finna det underligt, att en del hemman derför reserverades och andra sluppo detta onus. Nu har kronoskjutsen blifvit vida lindrigare, men vi finna dock af betänkandet, att vederbörande icke velat efterskänka denna pålaga, utan denna rättighet att påbjuda kronoskjutsens utgörande med en mängd hästar finnes ännu kvar; och sådana kunna förhållandena blifva, att kronoskjutsen ännu kan blifva ett ganska kämbart onus.

I öfrigt får jag anmärka, att de af komitén uppgjorda beräkningar och tabeller icke äro fullt exakta. De utgöra visserligen ett förtjenstfullt arbete i många hänseenden, men man måste begagna dem med varsamhet, ty de innehålla icke obetydliga misstag. Sålunda uppgifves det i afseende på Gotland, att der skulle vara endast ett fåtal hemman indelade till skjuts, fastän länet har många gästgiverier och de skjutsskyldige hemmanen skulle vara omkring 1,500; men, enligt hvad länets höfding för mig upplyst, har Gotland inalles icke mer än 1,018 hemman. Således skulle, enligt tabellen, hvar enda hemman på Gotland vara skjutsskyldigt, plus 4 à 500, som icke existera. I afseende på Flen i Södermanland har blifvit uppgifvet, att der endast skulle finnas $6\frac{3}{4}$ hemman i skjutslaget. Flen är ett ställe, som ligger närmast den egendom jag har i Söderman-

land, och jag får säga att, ehuru jag icke granskat dagböckerna, har jag dock icke hört några klagomål derifrån, ehuru jag vanligen uppehåller mig några veckor om året der i trakten, så att jag lemna derhän, hurudant förhållandet dermed verkligen är. Flera originaliteter i tabellerna torde kunna påvisas, men jag vill icke dervid uppehålla mig. Att misstag finnas, har jag likväl bevisat.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Vill man nu reglera om skjutslagen och låta alla dessa hemman, som varit befriade från att deltaga i skjutslagen, deri ingå, så kan det möjligen ske, sedan man börjat förbise lagens stadganden, ty i 1766 års gästgifveriförordning står, att håll- och reservskjutsen skulle förblifva sådan den då var. Detta har man icke iakttagit, utan oberoende af detta stadgande har man i detta afseende gjort förändringar, och man har sålunda visat, att en efterföljande regering icke anser sig bunden af hvad som blifvit stadgadt af en föregående, utan att dock lagen ändrats.

Man har sagt med en viss emfasis, att man genom att bifalla Herr von Ehrenheims förslag skulle återinföra den gamla hållskjutsinrättningen. Det är alldeles icke fallet. Redan nu finnes entreprenad vid det stora flertalet af våra gästgifvaregårdar, och jag kan upplysa om, att der entreprenad icke finnes, har hållet likväl på senare tider rätt ofta blifvit indraget och försvunnit. Jag anser sålunda icke, att vederbörande skulle, för att tillfredsställa några talare i Kammaren, införa hållskjutsen, utan de lära väl fästa afseende vid hvad som bör göras och icke vid hugskott, som sådana herrar behaga uttala, och hvilka icke torde förtjena mycket afseende.

Jag tror mig nu hafva gått igenom en stor del, åtminstone af hvad som blifvit sagdt af den motsatta sidans talare: och hvad som sades om min lilla reservation, att ordet »nullitet» icke bort begagnas, kan jag efterskänka och med lugn smälta. Jag upptar det endast derföre, att det påståtts, att det måtte varit fel hos korrekturläsaren. Honom måste jag helt och hållet fritaga. Jag har den svagheten, som den talare, hvilken gjorde denna anmärkning, måste förlåta mig, att begagna det gamla skrifsättet. Jag är icke så modern, att jag skrifer »dagteckna» i stället för »datera» eller stafvar »qvinna» med »k», och jag bekänner, att jag i dessa hänseenden står på en gammal ståndpunkt.

Sammanfattningen af mitt anförande blir helt enkelt, att, *då* jag önskar en förändring i nuvarande skjutsförhållanden, *då* jag icke hört något bättre förslag än Herr von Ehrenheims framställas, *då* en återremiss, enligt min tanke, icke tjenar till någonting annat än att möjligen bringa Kammaren i en sämre ställning, *då* nyssnämnda förslag åsyftar att bereda nuvarande skjutsskyldiga hemman en så stor lindring, som de rimligtvis kunna begära och *då* samma förslag lika mycket skiljer skjutsskyldigheten från jorden, som någonsin komiterades och Utskottets förslag, *så* vågar jag hos Kammaren utbedja mig, att den behagade bifalla Herr von Ehrenheims förslag.

Herr Wallenius: Sedan så många utmärkte män yttrat sig i denna fråga samt med stor sakkännedom och i detalj gående beräkningar

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

upplyst densamma, har jag icke mycket att dertill lägga, som på frågan kan hafva något stort inflytande. Jag ber dock att få begagna tillfället till att här yttra mig, på det att den allmoge, hvilken denna fråga gäller, måtte få veta, att jag icke hör till dem, som med ett bleklagdt nej svara på de framställningar, som göras här för att lätta dess tunga och besvär.

Den föreliggande frågan leder sitt ursprung från våldgästningens tidevarf, då en mängd folk reste land och rike kring och togo med våld mat, herberge och skjuts från allmogen. Det är klart, att, då denna tunga har så obilligt ursprung, den under tidernas lopp också blifvit sedd med oblida ögon af dem, som burit densamma; och då härtill lägges, att med detta onus följde bestämmelser om spöstraff och dylikt, är det icke underligt, att det burit hat och afund i sitt sköte. Det är klart att under tidernas lopp har man funderat, huru denna fråga rättvist och billigt måtte kunna lösas. Man har då kommit till den uppfattningen, som jag anser vara den rättvisaste och billigaste, att skjutsen skall betalas till sitt fulla värde af dem som åka; men det är klart att till den satsen var det icke så lätt att komma från våld och veld.

Emellertid har man funnit, att åtskilliga svårigheter resa sig mot att tillämpa den regeln, att den resande skulle betala skjutsen ensam, ty hvilken förbistring och hvilken mångfald i skjutslegan hade man icke då fått skåda; och om entreprenader skulle inrättas öfver allt, så komme skjutslegan helt säkert att uppdrivas till oerhördt högt belopp.

Man tänkte då på, hvilken som är skyldig att rätta de misstag, som möjligen kunde uppkomma, och man kom då på den tanken, att staten borde göra det; men då uppstod åter den tanken, att staten skulle få bidraga med oskäligt höga summor i somliga orter och med rätt små belopp i andra, hvarigenom en orättvisa kunde falla på olika delar af landet. Man kom därför till den åsigten, att landstingen såsom representanter för de olika landsdelarne voro de myndigheter, som borde taga saken om hand, och att frågan derigenom skulle föras till en rättvis och billig lösning.

En viss skjutslega skulle då bestämmas inom hvarje landstingsområde eller mindre delar deraf, uppgående till det ungefärliga belopp, som skjutsen vore värd på de olika orterna; och om det tarfva-des tillskott till den skjutslegan, så skulle landstingen till en del och staten till en del bestå det samma. Sedermera framkastade man för sig den frågan: om det vore omöjligt att få entreprenad i skjutslagen, huru skulle man då bära sig åt? Då öfvergick man till den åsigten, att skjutslagen skulle stå kvar för att i nödfall utgöra skjuts.

Af allt detta ser man, huru åsigtterna hafva arbetat sig fram med mycken möda och med mycket besvär. Man ser tillika, huru varsam de män, som haft att göra med denna fråga, behandlat densamma: i samma mån som svårigheterna varit stora, i samma mån hafva ock deras bemödanden varit kraftiga, och efter mitt förmenande hafva dessa svårigheter på ett försigtigt sätt blifvit lösta i det nu föreliggande förslaget.

Såsom redan är sagdt, Sveriges allmoge är säkert tacksam för det högsinta och stora förslag, som regeringen här framlagt, och Sveriges allmoge skall säkert icke lätt glömma den civilminister, som så välvilligt och så varmt framlagt de talande skäl, som göra att detta onus anses böra lättas; och I, mine Herrar, tillhörande Första Kammaren, till eder ser Sveriges allmoge äfven nu upp för att af eder få veta en lösning af denna fråga, som är denna Kammare värdig och hvilken icke är förknippad med några enskilda intressen.

På samma gång jag hyser den önskan och uttalar det lifliga hopp, att denna fråga nu måtte föras närmare sitt mål, på samma gång ser jag icke framtiden med missmod till mötes, ty jag tror att, om det också icke nu sker, denna viktiga fråga likväl rätt snart skall bringas till lösning.

Jag yrkar bifall till det framlagda förslaget.

Herr von Möller: Så länge vissa för vårt land egendomliga förhållanden göra det till en nödvändighet att skjutsskyldigheten vidlåder jordbruket eller, rättare sagdt, vissa jordbrukare, är det en ovilkorlig skyldighet att se till, att dessa jordbrukare erhålla full ersättning för det arbete, som staten pålägger dem; men, om detta värde är så högt att, om legan ställes lika med sjelfva värdet, det skulle hämmande inverka på samfärdseln, så åligger det *staten* att betala denna skilnad. Jag anser detta således vara en statens och icke en kommunens angelägenhet, och det är derföre, som jag icke kan instämma uti Utskottets förslag.

Se vi på sid. 114 uti komiterades betänkande, så finna vi der, att alla landsting uppgifvit skjutsens verkliga värde inom deras områden. Jag vill nu icke tala om hvarje särskildt län och göra de slutsatser, som af dessa uppgifter sålunda kunde dragas för hvarje län, men jag har sammanställt länen i två grupper, i det att jag tagit de 15 sydliga länen uti en grupp och de 9 nordliga uti en annan. Tager jag då ett medium af skjutsens verkliga värde, så får jag skjutsvärdet att vara uti de 15 sydliga länen 1 krona 88 öre, under det att i de 9 nordliga länen samma värde utgör 2 kronor 44 öre. Nu må man kunna invända — och jag har hört en sådan invändning af en ledamot utaf Utskottet — att detta värde kanhända icke är det rätta; men, mine Herrar, jag kan icke antaga att alla Sveriges landsting, då de tillfrågats om skjutsvärdet, uppgifvit ett värde *under* det verkliga, och jag har derföre ansett mig vid mina beräkningar böra utgå från denna grund. Man kan äfven anmärka, att det influerar väsentligt på beräkningen, om man deruti medtager de ställen, der skjutsens värde blifvit upptaget betydligt högre än annorstädes, såsom i Nedan-Siljans, Ofvan-Siljans och Westerdals fögderier af Kopparbergs län, der priset upptagits till 4 kronor; men dessa fögderier utgöra ytterligheter, och jag tror icke, att deras inberäknande inverkar i någon väsentlig mån på slutsumman.

I de 15 sydligare länen utgör hästantalet 201,083, och i de 9 norra länen 310,868. Antager jag nu skjutshället vara två mil, hvilket är något för högt, så får jag i förra fallet 402,166 mil och för

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Förts.)

de 9 norra länen 621,734 mil, hvaremot, om jag beräknar skjutshället till $1\frac{3}{4}$ mil, milantalet minskas, så att det för de sydliga länen skulle utgöra 351,996 och för de nordliga 544,019. Om jag vidare antager maximum af legan vara den, som af komiterade blifvit visserligen icke direkt föreslagen, men dock framhållen, nemligen 1 krona 80 öre — ett pris, som visserligen må synas vara högt, men som *de facto* dock ej är det, då vi nu betala 1 krona 60 öre, — så blir ju skillnaden mellan värdet och legan uti de 15 sydligare länen skillnaden mellan 1 krona 80 öre och 1 krona 88 öre, d. v. s. 8 öre, och uti de 9 nordliga länen skillnaden mellan 2 kronor 44 öre och 1 krona 80 öre. d. v. s. 64 öre. Multiplicerar jag nu dessa siffror med miltalet af skjutsen, så får jag såsom det bidrag eller tillskott, som skulle lemnas uti de 15 länen 8 gånger 402,166 eller 33,173 kronor 28 öre och uti de 9 andra länen 64 gånger 621,734 eller 397,909 kronor, således summa 431,082 kronor, så vida nemligen hvarje skjutshäll vore 2 mil långt, men är hvarje skjutshäll per medium endast $1\frac{3}{4}$ mil blir summan endast 376,329 kronor och vore skjutshället i medium $1\frac{1}{2}$ mil, så blir summan omkring 300,000 kronor.

Är min beräkning riktig, och, såsom jag förut sagt, kan den visserligen ega sina brister då den är beroende på hästantalet vid vissa stationer, der möjligtvis ett större antal hästar utgå, skulle staten således med ett belopp af åtminstone 500,000 kronor, om den trädde emellan, kunna slita tvisten. Alla entreprenader skulle då upphöra och hvar och en som skjutsade, erhålla det värde för sin skjuts, som landstinget förklarar inom sitt område vara det rätta. Tungt är visserligen, att detta onus skall följa med jorden, men det kunna vi icke nu hjälpa och Gud vet, om det någonsin kan i vårt vidsträckta land låta sig göra att få ett postväsende, som kan reglera skjutsen och ombesörja de resandes fortkomst.

Då denna frågas lösning är af vigt och önskas af oss alla, skulle jag vilja, i likhet med en föregående talare, hemställa, om icke denna Kammare skulle vilja återremittera densamma. Om Utskottet skulle vilja taga under ompröfning det af mig framställda förslag, skulle kanske på den vägen en lösning stå att finna, så att man icke helt och hållet afslog de ifrågasatta ändringarne i nu gällande förhållanden, hvilket jag för min del icke skulle önska. Med anledning af hvad jag haft äran anföra får jag således anhålla om återremiss.

Herr Roos: Bland de flere talare, som hittills yttrat sig i denna fråga, har, såvidt jag kunnat rätt följa öfverläggningen, det knappt varit mera än en eller två, som påyrkat ett förblifvande vid det gamla, utan nästan alla hafva ansett det nödvändigt att något skulle göras för att förändra de nuvarande förhållandena. Bland dem som motsatt sig den nu föredragna punkten hafva nästan alla yrkat att staten skulle antingen helt och hållet öfvertaga de med skjutsväsendet förenade utgifter, eller åtminstone i väsentligaste mån vidkännas densamma. Jag anser nemligen sådant blifva en följd äfven af antagande utaf Herr von Ehrenheims förslag.

Af reservanten från Jemtland har särskildt framhållits, att skjut-

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

sen obestriddigen är en *statens* angelägenhet, en äsigt som man förut äfven hört framställas. Och visserligen måste det anses som ett stort och viktigt statsintresse att samfärdseln underlättas genom lämpliga skjutsanstalter, men att detta intresse tillhör staten *ensam*, det har dock icke hitills blifvit ådagalagd. Svårigen lär vi heller kunna påstås, att icke en ort har något särskildt intresse deraf att skjutsinrättningarne inom dess område äro väl ordnade. Eller kan man väl med skäl säga, att det för köpmannen, industriidkaren eller tjänstemannen är likgiltigt, om i den ort der han vistas och utför sin verksamhet, finnes beredt tillfälle till skjutsbefordran eller icke? Den äsigten att vidtagandet af åtgärder till samfärdselns underlättande icke vore något lokalintresse, har åtminstone icke gjort sig gällande då under de senare åren fråga varit om anordnande af fullständigare och kostsammare transportmedel. Man har sett de särskilda orterna göra mycket betydliga uppoffringar för att underlätta samfärdseln genom anläggande af jernvägar. Och hafva bidrag från orterna tagits i anspråk för sådant ändamål, torde det väl med lika mycket skäl kunna göras då fråga är om beredande af tillfälle till skjutsbefordran. Om man också derföre vid förslag om att länen skulle deltaga i kostnaden för skjutsens anordnande, åberopat behöfvat af att i deras deltagande ega en motvigt mot öfverdrifna anspråk på entreprenadbidrag, så följer dock ingalunda deraf att en sådan lösning af den föreliggande frågan förestafvas ensamt af lämplighetshänsyn. Fastmer måste en dylik anordning anses vara grundad på en riktig uppfattning af alla hithörande omständigheter.

Ar det då så, att staten icke kan anses hafva något ovillkorligt åliggande att ensam vidkännas utgifterna för skjutsväsendets ordnande, så återstår att tillse huruvida en dylik reglering kan anses vara med statens välförstådda intresse förenlig.

Kastar man en blick på de tablåer, som finnas bifogade skjutskomiténs betänkande, så finner man, huru stort antalet är af de gästgifvaregårdar vid hvilka endast ett fåtal hästar årligen utgår. Det är då lätt föreställa sig hvilka högst betydliga bidrag af statsmedel som skulle erfordras för att å en mängd orter bereda tillfälle till regelbunden skjutsbefordran, derest icke i landstingsområdenas deltagande i utgifterna härför kunde påräknas en motvigt mot entreprenadbidragens oskäligena stegrande. Man har talat om att här liksom annorstädes skjutsbestyret borde öfvertagas af postverket. Utan tvifvel skulle äfven en sådan anordning kunna träffas, om icke hänsyn tages till de utgifter som derifrån blifva oskiljaktiga.

Man har, som bekant är, hos oss gjort försök med diligensbefordran. Och ehuru dessa postvagnar framgått å linier der i allmänhet rörelsen varit betydligast, har det finansiella resultatet af dessa försök icke varit särdeles fördelaktigt. Å en linie, Sköfde—Skara—Lidköping, har för några år sedan funnits anordnad hvad i utlandet kallas extra post, d. v. s. att tillgång funnits på bivagnar, så att, mot förhöjd legare resande kunnat vid hvilken timma på dagen som helst erhålla diligenslägenhet. Det sålunda beredda tillfället att begagna extra post, blef emellertid knappt någonsin anlitaadt.

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

Skulle den nu varande skjutsen anses böra med dylika inrättningar ersättas, så måste också, hvad extra lägenhet angår, de som nu klagat deröfver att skjutslegan komme att genom bifall till Utskottets betänkande betydligt stegras, bereda sig på en ännu mycket högre skjutsafgift. I Danmark och Tyskland betalas "extra post" med ett belopp, som uppgår till ungefär dubbelt mot de här högst ifrågasatta legokostnaderna. Omöjligt synes det att nu ens tillnärmelsevis beräkna hvartill statens utgifter för en dylik anordning kunde komma att uppgå, men högeligen sannolikt synes det att, genom skjutsbestyrets öfvertagande af staten, skulle äfven de beskattningsföremål, hvilka man nu vill befria från deltagande i skjutstungan komma att i form af bevilling, drabbas af betydligt större utgifter än som genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag beräknats uppkomma.

Af en föregående talare har blifvit i förbigående omnämndt, att inom skjutskomitén äfven gjorts beräkningar rörande det financiella resultat, som skulle uppkomma, om postverket öfvertog skjutsbestyret, Komitén som ansåg, att skjutsbestyrets fullständiga öfverflyttande på postverket icke ens borde ifrågasättas, antog emellertid att skäl möjligen kunde förefinnas att på en eller annan linie försöksvis anordna diligensbefordran i större utsträckning än hittills. I sådant afseende uppgjordes sannolikhetsberäkningar, bland annat för linien Gefle—Umeå. Jernvägen hade nemligen ännu icke vid denna tid vunnit utsträckning till Holmsveden. Kostnaderna, beräknade efter de afgifter, som betalas för postens befordrande, befunnos då komma att för daglig diligens uppgå

i skjutslega till	kronor 276,920: —
postiljonstraktamente	" 8,760: —
postiljonsbeklädnad	" 2,400: —
vagnars underhåll och slitning	" 3,000: —
eller tillsammans	kronor 291,080: —

Om då antoges att kostnaden för den ena hästen kunde anses ersatt genom porto för de postförsändningar, som skulle vagnen medfölja, samt sålunda beredde en

tillgång af	kronor 138,460: —
och dertill lades passagerareafgifter	" 98,900: —
beräknade till	237,360: —

så uppkommer likväl en årlig förlust af kronor 53,720: —.

Och dervid bör likväl märkas att komitérade utgått från antagandet att hälften af de disponibla platserna skulle komma att af resande upptagas, under det att hittills i medeltal endast för 41 procent af tillgängliga platser passagerareafgifter influtit. För en annan linie i sydligare delen af landet, Göteborg—Engelholm, har en dylik kalkyl uppgjorts, hvarvid förlusten visade sig komma att uppgå till 12,250 kronor årligen.

Ett annat, inom skjutskomitén diskuteradt förslag gick ut derpå, att med skjutsens besörjande äfven skulle förenas postbefordran. Man utgick nemligen från antagandet att i vissa fall det skulle vara en

fördel för den, hvilken det ålåg hålla hästar för resande, att äfven kunna påräkna inkomst af postbefordringen, hvilken, såsom återkommande på bestämda tider, naturligtvis är lättare att utgöra. Den erfarenhet, som vunnits i åtskilliga delar af riket, gaf emellertid anledning antaga att, om af skjutsentreprenörerna äfven *fordrades* att de skulle biträda med posternas fortskaffande, skulle entreprenaderna blifva dyrare än hvad eljest blefve fallet. Tullerkännandet åter åt skjutsentreprenör af ensamt *rättighet* att mot gällande skjutslega besörja posttransporten, kunde näppeligen anses annat än verka derhän, att postföringen af skjutsentreprenör öfvertoges hufvudsakligen, om icke uteslutande, i sådana orter der, utan en dylik företrädesrättighet för skjutsentreprenören, billigare aftal om postföringens besörjande kunde åstadkommas.

Med anledning af den anmärkning, som här blifvit framställd derom att i skjutskomiténs tabeller, skulle, i afseende å de Gotländska skjutsanstalterna förekomma en origtighet, ber jag blott få nämna, att de i komiténs betänkande intagna tabeller äro grundade på länsstyrelsernas uppgifter. Skulle i dessa tabeller något verkligt fel hafva blifvit upptäckt, lärers således detsamma kunna antagas härflyta antingen från någon misskrifning i de handlingar som från vederbörande länsstyrelse inkommit, eller också från något förbiseende vid läsningen af korrekturet å ifrågavarande tabeller. Jag tillägger endast, att komiténs ledamöter icke ansett dem åligga att taga någon befattning med korrekturläsningen, utan har, som vanligt är i dylika fall, ansvaret derför ålegat komiténs sekreterare.

Man har i afseende å de af komitén uppgjorda sannolikhetsberäkningar äfven anmärkt, att de skulle vara alltför optimistiska, och man har sagt, att erfarenheten visat, att de förhöjningar, som vidtagits i skjutslegan icke verkat till nedsättning i entreprenadavgifter, utan fastmer haft ett motsatt inflytande. Det kan icke nekas, att så vid åtskilliga tillfällen har inträffat, men en annan fråga är det, om icke orsaken dertill är att hufvudsakligen söka i den omständigheten att dessa förhöjningar gäلت hela riket, d. v. s. vidtagits både der de varit af behof påkallade och der sådant icke varit fallet. Det synes vara temligen tydligt att, om i en ort det vanliga priset för så kallad ackordsskjuts är 1 krona 20 öre per mil under det att för skjuts från gästgifvaregård skall betalas 1 krona 60 öre, en stor del af de resande skall komma att anlita enskilda beting, hvarigenom gästgifvaren får så ringa sysselsättning för sina hästar, att ökad entreprenadbidrag verkligen blir behöfligt. Lika tydligt är ock, att om i en ort, exempelvis Vesternorrland, ackordsskjutsen kan i medeltal beräknas till 3 kronor milen, en deremot svarande förhöjning i skjutslegan icke bör verka till någon synnerlig minskning i häståtgången, men deremot bör göra det möjligt att mot lägre bidrag åtaga sig skjutsentreprenaden.

Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten af Utskottets betänkande.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*
(Forts.)

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Wallenberg: Den fråga, som här föreligger, är icke ny, ty den har stått på dagordningen i 24 år, och jag har sjelf på detta rum sett en deputation af Bondeståndet, bestående af tjugu personer, komma med anhållan om bifall till lättnader som då voro föreslagna.

Sedan dess hafva emellertid många åtgärder till lindring blifvit vidtagna i och för lättandets af denna börda, och nu har man kommit ända derhän, att det synes vara fråga om, huruvida detta onus skulle kunna förvandlas från ett onus till en inkomstkälla, ty så kan det inträffa med de entreprenadkontrakt, som skola afgöras af landstingen och mot hvilka landshöfdingarne visserligen hafva veto; men huru många landshöfdingar hafva vi väl här som mer än en eller på sin höjd två gånger vilja säga nej till landstingens önskan i den vägen? Uti landshöfdingarnes veto tror jag icke ligger någon garanti mot missbruk.

En mycket stor hänförelse har man i dag på förmiddagen kunnat förnimma i och för denna fråga, och det var också ganska naturligt, ty det var hänförelsen hos dem, som, om detta förslag antages, komma att göra en betydlig vinst i skattelindring, men å deras sida, på hvilka skattetungan skall läggas, hos dem är hänförelsen så lagom, och säkert är att, då denna nya utgiftspost kommer på hvarenda debetsedel, så skall den anomalien inträffa, att mängden, som är i tjänst hos jordegare, får på sin debetsedel en tillökning för den skjutsskyldighet, som blifvit aflyft från jordegaren sjelf, och då kommer denna nya skatt att träffa personer, som kanske aldrig i sitt lif tänkt på att åka skjuts, utan som gå till fots eller ock blifva fortskaffade i jordbrukarens ärende och tjänst.

De få emellertid då betala större skatt än förut, på det att jordegarne skola slippa det ifrågavarande besväret. Jag tror därför, att det icke är så alldeles helt med den stora "rättvisa", om hvilken man talat, och jag kan för min del icke se, hvarför man skall på 2:dra artikeln beviljning lägga än det ena och än det andra, om icke det enda skälet dertill är, att de, som skulle representera sjelfbeskattningsrätten efter 2:dra artikeln, äro för svaga inom representationen, och därför lägger man på dem hvad de starke icke vilja bära.

Det är en känd sak, att för närvarande alla industriella anläggningar och i allmänhet alla andra näringar, utom jordbruket, icke hafva att glädja sig åt något lysande tillstånd, och en af hufvudorsakerna till denna ställning är Regeringens och Riksdagens åtgärder att allt för häftigt pådrifva jernvägsbyggandet och nu, då man vill ytterligare betunga dessa näringsidkares debetsedlar, hafva statsmakterna ännu icke kommit så långt, att de beslutat *en lag angående in-teckning i jernväg*, och man synes ej våga se den tanken i ansigtet, huru det kan komma att gå, då ett eller annat jernvägsbolag kommer att stå på hufvudet. Man gör ingenting för att hindra, att de personer, som i tusental hafva obligationer grundade på säkerhet i jernvägar, få dela mark om mark i tillgångarne med dem, som i sista stunden försträckt aktiebolaget pengar mot oerhördt betungande vilkor. Med ett ord: man gör alls ingenting för att förhindra det onda, som förr

eller senare bryter löst; men att öka debetsedlarne för den industriella världen, dervid har man inga betänkligheter.

Den siste talaren nämnde något om sådana skjutsstationer, som blott behöfva några få hästar; jag kan för min del icke förstå, hvarför det skall vara den resandes rättighet att åka hvilken minut af dygnet han behagar från en sådan station, och hvarför det icke, lika som på jernvägarne, kan anordnas vissa lägenheter om dagen, medelst små omnibusar. Hvarför går icke detta för sig, och hvarför skall man i stället göra stora anstalter för att åstadkomma entreprenadkontrakt och för att fördyra skjutsen?

I de flesta länder utrikes gå omnibusar och diligenser på alla sådana små vägar, och den, som vill åka på extra-post, han får visserligen göra det, men han får också sjelf betala hvad den skjutsen kan kosta, och der lägger man icke den kostnaden på 2:dra artikelns bevilling.

Det talades härom dagen om att budgeten icke "går ihop" och derför, menade man, kunde man icke votera ett anslag, som var väl behöfligt och som begärts af Kongl. Maj:t för flottans behof. Men för att få budgeten att "gå ihop" nekades det anslaget. Men nu står man i begrepp att öka statsutgifterna, icke för statsverkets skull, utan för att bereda den mäktigaste samhällsklassen en skattelindring. Då man nu känner den ekonomiska ställningen, är det icke då bättre att uppskjuta en sådan halfmogen reform som denna? Jag kan för min del icke se, att något kan inträffa, som gör det till en riksolycka, om ett uppskof beslutas.

En ärad talare har sagt, att Sveriges allmoge med tillförsigt ser upp till Första Kammaren, om den bifaller dess önsknings. Först och främst skola vi korta af litet på det der uttrycket "Sveriges allmoge" och blott säga Sveriges *jordegare*, ty de andra hafva icke något skäl att "se upp" till Kammaren derför att de få en ökad skattebörd; men Sveriges *jordegare* kunde väl — det medgifver jag, hafva goda skäl att vara tacksamma, om det i fråga varande förslaget blefve lag. Men de andra samhällsklasserna, hvilkas sjelfbeskattningsrätt det står klen till med, se också upp till Första Kammaren och vänta af denna Kammare den hjälp och det skydd, som de icke på annat håll kunna finna.

På förmiddagen yttrade en man, som kanske *eljest* i denna Kammarare är den, som helst och med den största uppmärksamheten åhöres, följande ord: "erkännas må, att samfärdseln härigenom skulle försvåras och fördyras". Ja! det är en skön reform, om hvilken sjelfva förslagsställaren kunnat så yttra sig, och icke kan det väl vara mycket begärligt att antaga en så beskaffad reform. Jag kan åtminstone icke se något skäl att antaga den, då, såsom redan yttrats, samfärdseln derigenom skulle både *försvåras* och *fördyras*, och då den ökade kostnaden äfven skulle drabba dem, som aldrig åka.

Vidare har samme ärade talare sagt: "vill man vinna rättvisa, så skall man visa rättvisa". Ja! om jag någonsin har hört ordet

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet
(Forts.)

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

“rättvisa“ missbrukas, så har det varit under denna debatt, ty hvar och en tycker, att rättvisan är på hans sida och tager icke hänsyn till förhållandena, sådana de föreligga; och den rättvisa, som består deri, att *en* medborgare befrias från en börda på det sättet, att den i stället lägges på *en annan* medborgare, den rättvisan vill jag icke gifva mycket för, och det fordras sannerligen ett otroligt skarpsinne och en synnerlig samvetsgrannhet för att skipa denna rättvisa, och icke tilltror jag majoriteten att i egen sak skipa den, det får jag öppet bekänna.

I flera reservationer mot åtskilliga föregående betänkanden hafva vi sett en strof användas, som jag tycker *just nu* skulle varit lämplig; det har nemligen hetat, att man “för närvarande icke vill bifalla“ den och den framställningen af Kongl. Maj:t.

Jag skulle för min del önskat, att denna strof i sin fulla betydelse tillämpades på föreliggande fråga, och i alla fall tror jag, att det blifver säkrast att återremittera ärendet, ty här hafva så många anmärkningar gjorts mot det framställda förslaget, att man med allt skäl kan begära, att Utskottet skall taga sitt arbete tillbaka för att ännu en gång genomse detsamma, i fall det skall blifva något af med hela saken.

Den talare, som jag tagit mig friheten att citera, har äfven yttrat, att “om man gifver efter, så får man styrka att hålla emot öfverdrifna anspråk“. Om detta är ett erfarenhetsrön af Regeringen, då måste Regeringen i närvarande ögonblick vara alldeles otroligt stark. — Jag anhåller om återremiss.

Herr von Ehrenheim: Mot det af mig framställda förslaget är erinradt, att en följd deraf skulle blifva, att alla skjutsskyldiga hemman skulle indelas till skjuts och att man på detta sätt skulle återfå den gamla hållskjutsen. Något sådant ligger emellertid icke i förslaget och har icke heller af mig varit afsedt.

Jag kan icke föreställa mig, att det kan ligga en rättvis åtgärd deri, att alla skjutsskyldiga hemman, utan afseende på huruvida de efter gällande grunder kunna indelas till skjuts, skulle göras vare sig skyldiga att verkligen utgöra skjuts eller pligtiga att deltaga i entreprenadafgifterna. Skjutsskyldigheten är nemligen icke ett effektivt, utan den är ett eventuellt onus; det är endast i händelse att den *behöfver* tagas i anspråk, som det finnes en rättighet att taga den i anspråk.

Jag har för min del föreställt mig, att det i den vägen skulle komma att gå alldeles på samma sätt som nu, eller att den reglering af skjutslagen, som i alla fall är nödvändig för den händelse att skjutsen i följd af landstingets eller Konungens Befallningshafvandes vägran att godkänna entreprenadafgifter verkligen finge utgöras, äfven fortfarande skulle kunna ske, men att icke i följd af den förändring, som skulle ske, om mitt förslag vunne bifall, någon mera omfattande reglering af skjutslagen skulle komma till stånd. Här har yttrats att det framlagda förslaget vore ett steg framåt, och ostridigt är det ett steg framåt i det afseendet, att det aflyfter skjutsningsbördan från jorden, hvilket, förutsatt att

det kan ske på ett billigt och för andra icke oskäligt betungande sätt, äfven jag intresserar mig för; men den näst föregående talaren har redan fäst uppmärksamheten derpå, att det i andra afseenden visst icke är något framsteg, ty, som sagdt är, skjutsen skulle derigenom fördyras och fortkomsten försvåras.

Om man läser 9 § i förslaget, så finner man, hvilket verkligen afskräckande göra det skulle blifva att resa i Sverige utan förbud, i fall förslaget skulle komma till stånd.

De bestämmelser, som för öfrigt äro upptagna i förslaget, tycker jag mig igenkänna från de dagböcker, som jag läst. Förslaget utgår, för så vidt jag förstår, hufvudsakligen från den grundtanken att aflyfta skjutsen från jorden.

Lifvade af den åsigten hafva komiterade derefter sökt ordna allt, men något vidare än detta kan jag för min del icke se i förslaget, som kan innebära ett steg framåt. Här har vidare uttalats mycket beröm öfver gällande Bevillningsförordning. Jag får erkänna, att jag icke vågar instämma i ett sådant beröm. Om jag kastar ögat på det sammandrag af bevillningsafgifterna för år 1877, som nyligen blifvit utdeladt, och der finner, att den fastställda bevillningen för jordbruksfastighet uppgått till 569,000 kronor, under det att summan af bevillningen efter 2:dra artikeln utgjort 3,225,000 kronor, så har jag svårt att föreställa mig, att en beskattning kan vara fullt rättvist tillämpad, som för den näring, som dock med stolthet nämner sig för landets modernäring, utgör en så ringa andel af hela bevillningen.

Emellertid kan icke detta förhållande utgöra ett skäl för mig att afslå sjelfva det föreliggande betänkandet eller att afslå en reglering af skjutsväsendet; men jag skulle anse det vara en stor fördel att kunna göra det på det sätt, jag föreslagit, eller att staten i sin helhet skulle öfvertaga den andel, som icke skulle kvarsianna hos de skjutsskyldige, ty då skulle afgifterna komma att utgå från alla de tillgångar, som staten disponerar, och icke särskildt och undantagsvis läggas på bevillningen.

Jag fortfar emellertid att motsätta mig det framställda förslaget, i första rummet för den orättvisas skull, som det framkallar för vissa delar af riket. Det är hufvudsakligen ur den synpunkten, att det så högst olika belastar dessa nordliga och vestliga provinser, att det för dem föranleder en särskild undantagsskatt, som kommer att läggas på beskattningsföremål, som nu äro fria från skjutningsskyldigheten, som jag motsätter mig att lemna bifall till det föreliggande förslaget.

Jag har nu emellertid icke anledning att yttra något mera, utan vidhåller blott mitt förra yrkande.

Herr Statsrådet Thyselius: Ett yttrande som blifvit fäldt af en talare på stockholmsbänken, tvingar mig att åter taga till ordet. Det yttrandet vanställer på ett så beskaffadt sätt hvad jag under diskussionen uttalat, att jag icke kan lemna det obesvaradt och oanmärkt.

Det är sagdt af denne talare, att jag skulle hafva yttrat, att "om man gifver efter, så har man större motståndskraft." Hvad jag har yttrat, och enhvar af Kammarens ledamöter, efter hvad jag förmodar,

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

nog torde hafva i minnet, är att om ett *rättvist* anspråk framställes och man medgifver det samma, icke förbiseende hvad billighet fordrar, så har man desto större skäl att, om anspråk framställas som *icke* äro befogade, stå dem emot.

Herr Gahn: Det är icke min vana att begära ordet för att upprepa hvad som redan är sagdt och omsagdt. Jag skall derfor äfven nu söka undvika detta och endast beröra några sidor af frågan som för mig synas vara särskildt beaktansvärda.

Jag vill först gifva till känna, att jag allt ifrån den tid för omkring 20 år sedan då jag hade äran att inom allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet deltaga i skjutsfrågans första mera fullständiga utredning, har ansett att staten slutligen måste öfvertaga hela bestyret med skjutsen, och att alla reformer böra utgå från denna princip, samt att jag fortfarande står på samma ståndpunkt och följaktligen måste motsätta mig nu föreliggande förslag. Jag tror också, att detta i vårt land likasom i andra länder skall låta sig göra och följaktligen att man i alla reformer bör hafva ögat stadigt rigtadt på detta slutliga mål.

I Utskottets här föreliggande betänkande finner jag, att en betydlig afvikelse derifrån är gjord. Man har sökt att kasta in skjutsen på ett alldeles nytt gebit, hvilket icke kan leda till det mål, som nyss nämnts, och hvilket icke heller förut i den gamla skjutsordningen någonsin varit ifrågasatt, nemligen att det skulle vara en länens angelägenhet att fortskaffa de resande. Man vill upphäfva de gamla smärre skjutslagen och endast skapa nya större sådana, omfattande hela län.

För min del kan jag icke finna någon giltig anledning till att sammankoppla alla länens invånare i denna fråga, då det äfven af de fleste talarne som förordat förslaget är erkändt, att det är en statens angelägenhet.

Jag skulle emellertid icke så mycket fäst mig vid detta såsom ett öfvergångsstadium, om jag funnit, att det låtit sig göra utan att i många fall framkalla stora orättvisor. Man finner af betänkandet huru högst olika skjutsbidragen skulle komma att utfalla i de särskilda länen och huru synnerligast de norra länen skulle deraf blifva hårdt betungade, och ännu värre utfaller förhållandet om man undersöker huru skatten utfaller inom särskilda delar af samma län. Stora lättnader skulle visserligen beredas vissa af länens invånare men bördan i stället kastas på andra som förut icke varit särdeles tryckta deraf, och detta är en uppenbar orättvisa, äfven om länet såsom helt betraktadt skulle vinna minskning i totalkostnaderna för skjutsen. Såsom representant från ett af dessa norra länen har jag icke kunnat undgå att fästa min uppmärksamhet vid detta förhållande. Såväl Landshöfdinge-embetet som landstinget i Kopparbergs län har också afstyrkt förslaget.

Inom detta län komme förhållandet att blifva, att den södra delen deraf, hvars invånare under de sista åren gjort stora ansträngningar för att dels genom kommunaltillskott och dels genom en-

skilda bidrag åstadkomma en jernväg, som kommer att gå efter den största skjutslinien, nu genom detta förslag skulle få sig ålagdt en betydlig skatt för att underlätta skjutsen i norra delen af länet. Förhållandet är också att, då det just är inom den södra delen af länet som det största jordbruket och de största industriella anläggningarna finnas och dessa hittills varit relativt ringa betungade i afseende på skjuts, och genom jernvägen påräknat att behöfva det ännu mindre i framtiden, så skulle de nu i stället, om detta förslag antages, komma att få utbetala den öfvervägande andel af de medel, som för skjutsen skulle inom länet uttaxeras. Hvad rättvisa härigenom utöfvas är för mig ofattligt, likasom jag icke kan förstå att någon sådan solidaritet i afseende på skjutsen kan finnas mellan länets invånare, att de skjutsskyldiga i dess södra del böra åtaga sig större utgifter för att lindra detta onus för dem som bo i dess nordliga del, med hvilka de hafva ganska ringa beröring.

Helt annat kan det vara förhållandet i åtskilliga af landets sydliga och mellersta provinser; der äro förhållandena i afseende på skjutsningstungan mera likartade och der tror jag icke, att orättvisorna, om denna reglering genomföres, kunna blifva så synnerligen märkbara och stora, och därför kan man också lättare tolerera dem; men, såsom redan är framhållet, i de norra länen komme denna fördelning att blifva ytterst ojemn och orättvis.

Här har under diskussionen äfven yttrats, att skjutsningstungan, såsom den för närvarande är ordnad, är ett bland de svåraste onera, som hvilat på jorden, därför att man icke kan beräkna dess belopp.

Detta vågar jag påstå i allmänhet vara ett fullkomligt misstag, ty öfverallt, der skjutsningsbestyret är temligen väl ordnad genom entreprenader och der jernvägar, som upptaga större delen af de resande, gå fram, der är skjutsningstungan så pass fixerad, att man kan göra en temligen noggrann beräkning, huru mycket en egendom nu och i den närmaste framtiden deraf kan vara onererad; men jag kan icke beräkna det, om jag skall dela denna tunga med större kretsar såsom t. ex. med hela län, ty inom så stora områden äro omkastningar i förhållandena högst betydliga.

Jag har således haft anledning att uttala mig mot förslaget, därför att det kommer att orättvist tynga på vissa län hårdare än på andra och likaså på olika delar inom samma län.

Dessutom har jag en annan anledning att motsätta mig förslaget, nemligen såsom representant för industrien och den arbetarebefolkning, som i industriens tjänst är anställd. Det kommer gifvet att inträffa, ifall förslaget vinner framgång, att en stor del af daglönare och arbetare på sina debetsedlar få lemna bidrag till skjutsningstungan. Man kan deremot invända — och den invändningen har jag hört framställas — att den vanlige dagarbetarens bevillning är så låg, att han icke kommer att särdeles hårdt drabbas af denna tillökning; men detta vill jag bemöta dermed att, sedan kommunalafgifterna i allmänhet blifvit så höga, så taxeras äfven arbetaren rätt högt och följaktligen kommer han äfven att till skjutsen få bidraga med ett för honom ganska högt belopp. Jag tror icke, att det skall blifva väl-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

kommet för en stor del af våra arbetare att få på sina debetsedlar med en krona eller mera bidraga till en institution, som de aldrig kunna hafva någon nytta af.

Vidare förefaller det mig, som om en ganska betänklig omständighet *mot* skjutsens anordnande på detta sätt låge deri, att man derigenom skulle kasta in landstingen i en så betydlig beskattning, hvilket otvifvelaktigt komme att medföra ett ganska väsentligt inflytande på landstingens sammansättning och i följd deraf äfven komme att verka på representationens sammansättning. Det är temligen tydligt att, då den största beskattning, som landstingen hafva att pålägga, komme, genom detta förslags antagande, att blifva skjutsningstungan, så komme jordegarna och de, som för närvarande äro intresserade för skjutsen, att göra allt för att så vidt som möjligt uteslutande blifva representerade.

Detta, som nu i allra största korthet anförts, har för mig utgjort hufvudgrunderna, hvarför jag för min del icke kan biträda det här framlagda förslaget.

Jag erkänner villigt, att det komitébetänkande, som i denna fråga är afgifvet, är ganska förtjenstfullt och upplysande och otvifvelaktigt kan blifva till stort gagn vid frågans slutliga afgörande; men huru förtjenstfullt detta arbete än är och hvilken möda komiterade än derpå må hafva nedlagt, så torde det väl ändå icke vara olämpligt att förklara, att denna fråga är af så stor vikt för landet i sin helhet, att den ännu tål att tänka på. Man har för öfrigt sett i komiterades betänkanden lika viktiga frågor, blott för obetydliga formsakers skull hänskjutas till ytterligare behandling.

Jag tror således, att förslaget, i den form det nu föreligger, icke är sådant, att det bör tillvinna sig denna Kammares bifall, utan att saken bör uppskjutas, då man icke kunnat lösa den stora frågan på det sätt, att skjutsen helt och hållet blifver ett statsbestyr.

Ett förslag i denna riktning är framlagdt af Herr von Ehrenheim, och ehuru jag icke ser någon fara i att låta skjutsningsbestyret fortgå såsom det för närvarande är ordnad med understöd af statsmedel på de orter, der det är mest betungande, så vill jag dock för min del, på det man måtte se, att jag vill att något skall göras i saken, sluta mig till det af Herr von Ehrenheim framställda förslaget.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Om skjuts-skyldigheten vore inskränkt såsom i sin uppkomst till att fortskaffa Konungens bud och andra transporter för rikets förvaltning och det allmännas behof, så skulle en giltig rättsgrund utan tvifvel kunna åberopas för rättigheten att från hvarje hästegare taga för kronans räkning hvad man behöfde för att uppfylla detta behof. Rättvisan eller åtminstone i senare tider antagna grundsatser skulle emellertid då äfven fordra, att kronan för ett sådant onus, som den icke utkräfd af alla, betalade full ersättning. Men att tvinga vissa jordegare att lemna sina hästar och vagnar samt folk till begagnande af hvilken enskild person som helst och på hvilken timme som helst för utförande af fullkomligt enskilda ärenden torde icke kunna försvaras under

annan förutsättning, än att det är omöjligt att skilja mellan det allmännas kraf och den allmänna eller enskilda nyttan, samt att det är omöjligt att på något lämpligt sätt ordna samfärdseln utan att förfara så, som här har blifvit gjordt. Detta kan också tvifvelsutana hafva varit ett giltigt skäl i ett land med den utsträckning och den glesa befolkning som Sverige, men att det nu mera är möjligt att ordna saken på annat sätt, anser jag framgå af komiténs betänkande och Kongl. Maj:ts förslag. Äfven under antagande af att komiténs beräkningar skulle vara något optimistiskt uppgjorda, hvilket jag dock anser någon säker anledning icke förefinnas att antaga, så synes mig klart framgå, att, utan någon alltför betydlig uppoffring från statens sida, saken kan ordnas på ett rättvisare sätt.

Det kan icke heller anföras till försvar för detta onus, hvad man med skäl kan andraga såsom försvar för grundskatterna, nemligen att dessa sammanvuxit med jordvärdet och tagits i beräkning vid köp och arf af hemman, så att de nu mera egentligen icke gravera de närvarande egarne. Det torde nemligen vara omöjligt att säkert beräkna nu i fråga varande onus eller skjutsskyldigheten. Först och främst, såsom här i afton blifvit anmärkt, är nemligen mera än en tredjedel af de hemman, på hvilka denna skyldighet hvilat, för närvarande icke indelad till skjuts och med den ringa tunga, som kronoskjutsen nu utgör, äro de snart sagdt befriade från detta onus för närvarande, men skyldigheten att fullgöra densamma kan hvilken dag som helst komma öfver dem. Vidare är rörelsen naturligtvis öfverallt underkastad täta vexlingar. Den stiger och den faller och den söker sig nya vägar. Af den anledningen måste också tungan af skjutsen stiga eller falla. Den kan t. ex. väsentligen förändras derigenom att en gästgifvaregård upphör att hafva hållskjuts sig anslagen; derigenom faller tungan högst betydligt olika och sådana fall hafva icke sällan inträffat. Beträffande huru stor denna skilnad kan blifva, vill jag, till motsats mot den siste talarrens yttraude, att, sedan entreprenad en gång kommit till stånd, man med någon säkerhet skulle kunna beräkna denna tunga, omnämna det exempel, en talare i Andra Kammaren i dag anförde från sin egen egendom, som är belägen i Herjedalen. Då han först tillträdde denna egendom, utgjorde det bidrag, han skulle erlagga till entreprenadskjuts, omkring två à tre kronor per mantal och för närvarande uppgår det till tvåhundrafemtio kronor per mantal. Här har också i dag af nästan alla talare erkänts orättvisan af att detta onus fortfarande ligger på jorden, och en af de förste talarne i dag, hvilkens ord med skäl väga tungt i denna Kammar, har framställt det förslag, att fyra femtedelar af bördan skulle aflyftas från jorden och de gamla skjutslagen vidkännas endast en femtedel. Detta är visserligen fyra femtedels rättvisa och det erkänner jag är icke litet, men vill man gå in på den vägen att lindra detta onus, så synes mig, att det vore riktigare, att i stället för att efterskänka fyra femtedelar för alla, då äfven de, som äro ganska obetydligt betungade, skulle komma i åtnjutande af en lindring, hufvudsakligen hjälpa dem, som äro mest betungade, och låta de öfriga

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

vidkännas hvad som i allt fall icke kan för dem vara synnerligen svårt.

Utgår man åter från den grundsatsen, att den skjutskostnad, som icke betalas af de resande sjelfva, bör godtgöras af andra, så är det väl af dem, som kunna anses hafva största nyttan af denna anstalt för samfärdseln, och det är visserligen icke skjutslaget, ty af dem, som begagna skjuts, torde få samhällsklasser göra det i mindre utsträckning än de skjutsskyldige sjelfve. Derjemte och sedan den stora genomgående trafiken i hela södra och mellersta Sverige och snart äfven i Jemtland kommer att gå på jernväg, tror jag man icke behöfver befara att misstaga sig, om man antager, att den trafik, som kommer att begagna skjuts, till ganska stor och säkerligen den betydligaste delen tillhör det län, inom hvilket den eger rum, och framför allt att den utgör ett fram- och återgående mellan städerna i länet och landsbygden. Om därför en proportion fastställdes så, att af de bidrag, som skulle utgöras för skjutsen, hälften lades på länet och staten öfvertog hälften, tror jag icke man förföre orättvist mot de lokala intressena, och särskildt kan jag icke finna, att andra beskattningsföremål än jordfastighet skulle hafva giltiga anspråk på att varda befriade från ett sådant deltagande.

Det är sagdt att landstingen icke skulle vara lämpliga att handlägga dessa frågor i den ordning och på det sätt, som i den Kongl. propositionen blifvit föreslaget, och man har ansett, att landstingen derigenom skulle få för stor makt. Den stora makt, de skulle erhålla, har jag för min del icke funnit spår till. De hafva fått sig öfverlemnadt att föreslå en bestämd maximilega på skjutsen med hänsyn till det verkliga värdet i hvarje ort, men den kan kontrolleras och ändras af behörig myndighet. De hafva vidare fått i uppdrag att bedöma, huruvida vid entreprenadauktion alledes oskäligt belopp blifvit begärdt för skjutsens verkställande, och i dessa frågor tror jag för min del att ganska stort vitsord kan tillerkännas landstingen. Den misstro för en egennyttig behandling af frågan, som här blifvit från flera håll uttalad mot landstingen, tror jag, lika med en talare här på förmiddagen, icke vara fullt befogad.

För min del kan jag icke finna annat, än att Kongl. Maj:ts förslag hvilat på rigtiga grunder. Det må vara, att åtskilliga ojemnheter deruti och anmärkningar deremot i allt fall kunna med giltighet framhållas. Det hade dock varit att hoppas, att Riksdagen med sin praktiska kännedom skulle kunnat vidtaga de ändringar, som erfordrades. En sådan har också blifvit gjord i denna paragraf och af Chefen för Civildepartementet accepterad. Åtskilliga andra torde också komma att ske. I ingen händelse tror jag dock, att de anledningar till anmärkning som i ett eller annat fall kunna återstå, äro af den genomgripande vigt, att hela förslaget därför bör falla, hvarföre jag nu anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjölund. När denna fråga är framställd af Kongl. Maj:t, har erhållit en grundlig och genomgripande utredning samt tillstyrkts

äfven af Utskottet, tager jag mig friheten lägga denna Kammare på hjertat att gå de betryckta skjutsskyldige något till mötes. En annan fråga är om detta framlagda förslag anses vara lämpligt. Här hafva visserligen flere talare sagt, att Kongl. Maj:t och regeringen borde öfvertaga allt bestyr med skjutsväsendet, och jag skulle gerna gilla den principen, om den vore utförbar. Jag vill blott påpeka en omständighet: man vet, att för de glest bebyggda delarne af landet det beviljats åtskilliga anslag till byggande af nya vägar, men det skulle vara obilligt, om man framstälde den frågan, att staten skulle ytterligare uppoffra medel för besörjande af de resandes framkomst på dessa ställen. Jag tror, att om landstingen ordnade saken, skulle man lättare komma till målet, derföre att det skulle föranleda sparsambet hos landstingen. Jag uttrycker min tacksamhet för den utväg, som Utskottet kommit till i denna sak.

En högt ärad talare på förmiddagen har sagt, att han vore en åldrig samvetsgrann domare, och att han af den anledningen icke kunde bifalla Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, hufvudsakligen derföre att han ansåg förslaget olämpligt, emedan det tryckte hårdt på vissa ställen, deribland han nämnde Jemtland. Han upp gaf, att der på hvarje bevillningskrona komme en kostnad af 65 öre, men om vi närmare betrakta detta förhållande, finna vi, att entreprenadbidraget i Jemtland utgjorde år 1875 104,900 kronor. Jag framställer dock till den ärade talaren den fråga, om Jemtland verkligen har utbetalt denna summa? Så vidt mig är bekant, gick det så till, att blott några tusen kronor utgjordes i kontanta penningar, men att det öfriga utgick i hö och för år 1874 var det en ovanligt hög markegång på hö, och just af den anledning kom man till det höga beloppet. År 1876 deremot utgjorde entreprenadbidraget 58,841 kronor. Det visar sig sålunda, att entreprenadbidraget hade på ett år gått ned med omkring 49 procent. Derigenom kan man märka, att hans uppgift icke så alldeles håller streck, som man från början kunde antaga. Samme talare har ock sagt, att den blifvande jernvägen genom Jemtland icke skulle komma att medföra någon väsentlig lindring. Jag vill derföre upplysa om den erfarenhet jag har om dessa kostnader efter linien mellan Sundsvall, Östersund och Trondhem. Ställena utefter denna linie voro bland de mest tryckta med afseende på skjutsskyldigheten. Jag betalade i entreprenadbidrag år 1875 245 kronor per mantal. År 1876, då ny auktion hölls, hade Sundvalls—Torpshammars jernväg kommit till stånd, och då gick summan ned på en gästgifvaregård till 31 och på den andra till 2. Således måste det medföra en väsentlig lindring äfven för Jemtland, att en jernväg der kommer till stånd.

Det har sagts, att bevillningen är orättvis och för låg, och det är sanning, synnerligast i de norra provinserna, men i alla fall är det väl rätt, då vi känna, att vissa ställen och delar af vårt land äro så hårdt tryckta af skjutstungan, att man vid taxeringen tager hänsyn dertill och äfven till många andra onera som hvila på jordbruket.

Jag skall inskränka mig att yrka bifall till Utskottets förslag.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Wærn: Af allt hvad i förevarande ämne blifvit yttradt torde det vara tydligt, att den allmänna meningen är enhällig om rättvisan af skjutsningsbesvärets skiljande från jorden. Några sådana invändningar mot det föreliggande förslaget som att man anser de nuvarande förhållandena böra bibehållas och någon ändring obehöflig, torde således numera ej förebringas. Icke heller tror jag att något skäl, hemtadt derifrån att man icke vill vidkännas kostnaden för förändringens genomförande kan inverka på denna Kammare; är rättvisan af de anförda klagomålen erkänd, nog finnes der makt och medel att åvägabringa de omkostnader som fordras för skjutsväsendets ordnande på nya fullständiga grunder. Men åsigtarna hafva skilt sig i afseende på det sätt, hvarpå bestridandet af dessa kostnader borde ordnas. Man har erkänt att det icke är möjligt att lägga hela tungan på den resande, ehuru väl teoretiskt taget det nog vore det rättigaste att den som begagnade skjutsen äfven betalade den. Men då det är omöjligt att uttaga fulla betalningen af honom, så blir frågan — och det är häruti som meningarne skilja sig — huruvida staten bör vidkännas den erforderliga fyllnaden eller om det är rättast att betrakta saken länsvis och låta landstingen bidra med någon del. Å ena sidan hafva skjutskomitén, Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit att dela bidragen till hälften mellan länen och staten, å andra sidan har af den förste talaren på förmiddagen väckts ett förslag, som går ut på att $\frac{1}{3}$ af kostnaden skulle bibehållas på de skjutskyldige och $\frac{4}{5}$ läggas på staten ensam, men deremot intet på länen. Till en början får jag förklara, att jag helt och hållet delar Herr Statsministerns nyss uttalade tanke, att $\frac{4}{5}$ rättvisa ej är rättvisa. Erkänner man, att detta besvär för närvarande hvilat på orättvis grund, så bör denna grund borttagas, och om man vill att det skall gå gradvis tillväga, om man icke har råd att på en gång genomföra förändringen, så bör det ställas så, att tungan först borttages för dem på hvilka den tynger mest, så att den i dess helhet måtte drabba så rättvist som möjligt, men icke så, att man förklarar att alla skola bibehålla $\frac{1}{3}$. Vidare skall jag nu i korthet söka tillse, om icke den åsigt är berättigad att landstingen böra i någon mån bidra till skjutsentreprenadens bestridande, eller om, såsom den förste talaren uttryckte sig, det icke finnes en skynt af rättvisa i en sådan fördelning. Hvad är det då här egentligen fråga om? Jo! huru man skall anskaffa den fyllnad som behöfves emellan hvad den resande betalar och hvad skjutsen i sjelfva verket kostar, men som man ej kan uttaga af den resande, emedan den sålunda fördyrade skjutsen skulle verka allt för hinderligt på samfärdseln. Det är således fråga om en andel i resekostnaden i de olika länen och dess betalande. Kan man nu säga att denna fråga icke har något med de lokala förhållandena att göra, och att det är statens skyldighet att utjemna alla de lokala svårigheterna i detta fall? Jag tror att frågan icke blifvit tillräckligt utredd, och det torde också vara omöjligt att vinna en verkligt fullständig utredning deraf. Men jag tror dock, att man ur åtskilliga omständigheter kan leda sig till vissa för frågans bedömande ganska viktiga slutsatser. Herr

Justitieministern nämnde i sitt nyss hållna anförande, att han fann ett skäl för att länen borde bidraga till skjutsens betalande deruti, att största delen af de resande kunde antagas vara från de respektiva länen sjelfva. För min del finner jag denna slutsats fullkomligt riktig, ty om staten skall bidraga församfärdseln inom landet så är det väl icke för den lokala samfärdseln, utan därför att skjutsningstungan i någon vidsträcktare mån skulle uppkomma genom resande, som icke tillhörde länen, såsom genom resande embetsmän och andra personer, der man kunde säga att det låge i statens intresse att bidraga. Om man då går så långt, att staten förklarar sig med afseende härfpå vilja betala hälften af skjutsbidragen, månne man då icke kan antaga, att detta är ganska bra betaldt och att proportionen mellan de resande som tillhöra länen, och dem som komma utifrån och ej hafva något att göra med länets angelägenheter, industri o. s. v., på sådant sätt ingalunda är satt till förmån för de senare. Jag tror det är omöjligt att fullkomligt noggrant angifva huru stor del af de resande tillhöra hvarje ort eller icke; men man kan dock få någon ledning för sitt omdöme i detta afseende. Numera besörjer staten genom jernvägarne en högst betydlig persontrafik, och då jernvägarne genomkorsa stora sträckor af landet och man åtminstone i södra och mellersta Sverige, då det är fråga om längre resor, på jernväg med minsta besvär kan komma nästan till hvilka orter som helst, så måste man väl antaga, att allra största delen af de långväga resande begagna sig af jernvägarne och att således proportionen mellan dessa resande och de som fara kortare sträckor måste vara till nackdel för de senare i jernförelse med hvad förhållandet är på landsvägarne. Huru långt reser nu i medeltal hvar och en jernvägsresande? Genom den af jernvägstrafikstyrelsen beredda statistiken känner man noga så väl antalet resande på jernvägarne som hela den väglängd som hvarje resande farit. Man har då funnit, att den väglängd, som hvarje passagerare på statens jernvägar reser, är i medeltal blott 4,3 mil. Lokaltrafiken är således äfven på jernvägarne så högst betydligt öfvervägande, att den nedtrycker medeltalet till denna låga siffra. Vill jag nu äfven undersöka förhållandet med de resande, som begagna första klassen i snälltågen och hvilka väl för det mesta borde kunna antagas resa längre sträckor, så finna vi att väglängden der är i medeltal 20 mil och en bråkdel. Äfven denna siffra är så låg att man väl torde kunna säga, att lokaltrafiken äfven här är öfvervägande. Jag vill då fråga om man icke med dessa siffror för ögonen måste anse, att antalet resande till största delen tillhör orterna, och att omsorgen om deras fortskaffande sålunda blir i så hög grad ett lokalt intresse, att det väl kan frågas, om icke hvarje ort för sig bör bära den fyllnad i det här ifrågavarande anslaget som kan vara erforderligt. Kan det under sådana förhållanden vara rätt att, om det till följd af särskilda omständigheter blifver dyrare att resa på ett ställe än på ett annat, de som bo t. ex. i södra Sverige och hafva billigare kostnad för skjuts skola bidraga till hvad provinsiuvägarne i norra Sverige behöfva kosta ut för sin skjuts? Jag tror att i den mån betalningen icke kan

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

fordras direkt af den resande bör fyllnadsbidragets anskaffande hufvudsakligen vara en länets sak.

Men hvad är väl orsaken, hvarför resorna blifva så dyra? Låt oss se till, om vi icke äfven härifrån skulle kunna sluta oss till om det är rätt, att den ena delen af riket skall betala för den andra. Hvarpå bero de höga kostnaderna? Det upplystes nyss af en talare, att i Jemtland berodde det på, att priset på hö vore så högt; bidragen bestämdes i hö, och därför blefvo de så höga. En annan orsak är bristen på hästar, en tredje är att industrien i orterna fordrar stora transporter och tager dragarne i anspråk så mycket att de betinga höga pris då de skola användas till skjutsning. Men dessa lokala olägenheter, månne de icke också utgöra lokala förmåner? Om hö betalas så dyrt, om dragare betinga så höga pris, 20 eller 30 kronor om dagen, om länets industri är så utvecklad, att behovet af samfärdsel gått upp på detta sätt, månne då icke dessa förhållanden erbjuda länet sådana förmåner, att man med skäl kan säga, det länet sjelft bör i högst väsentlig mån bidraga då det gäller att bära de deraf följande större eller mindre olägenheterna? Om en person i Skåne får sin debetsedel ökad och får det beskedet att detta kommer sig af att skjutsen blifvit lagd på staten och att höjningen beror icke på förhållandena i södra Sverige, utan i norra, der höet är dyrt och andra saker dyra, månne icke denna person skulle med något skäl kunna säga, att i hans tanke borde de som hafva förmåner af dessa förhållanden, äfven i sin mån bidraga till det deraf beroende fördyrandet af skjutsen. Man invänder, att det är icke blott industriidkarne och de som få betaldt för hö och hafre och hästar, som få utgöra skjutsbidragen, utan detta måste äfven embetsmän, privatpersoner och andra göra, och särskildt nämner man då arbetarne i de norra länen. Dessa säger man, resa ju sjelfva icke. Nej! det är nog riktigt, de resa icke; men månne icke utvecklingen af den industri i hvars tjänst de äro, och som betingat dem högre aflöning på samma gång den gjort skjutsen dyrare, månne icke den föranleder många resor af hans arbetsgifvare, af domare, läkare och andra, som just för deras skull måste göra många resor, och bära de då icke bära något af de förökade kostnader, hvartill deras tillvaro i länet gifvit anledning? Man torde icke kunna resonnera bort att icke de här ifrågavarande lokala olägenheterna också medföra stora lokala förmåner, och det kan således icke vara rätt att säga att det icke finnes någon skymt af rättvisa deruti, att de som lefva under dessa lokala förhållanden äfven i sin mån bära bidraga till kostnaderna.

En talare här, Herr Gahn, yttrade nyss just med afseende på industriidkarne, att det vore orättvist, om kostnaderna för en orts skjuts skulle tynga på en annan. Det är just hvad äfven jag tänkte; och jag lyssnade därför uppmärksamt till hvad Herr Gahn vidare skulle säga, då han från denna premis ville leda sig icke till antagande af Kongl. Maj:ts förslag, utan till förordande af Herr von Ehrenheims. Han påpekade då, att det inom länen kunde förekomma ganska olika förhållanden. Ja! det är nog sant; men den saken har blifvit förut-

sedd; det står ju enligt Utskottets förslag landstingen öppet att göra atseende på särskilda förhållanden inom olika delar af länen. Han tog till exempel södra delen af Dalarne och nämnde hvarför kostnaderna der skulle blifva så betungande. Der hade nemligen byggts jernvägar och der funnes mycken rörelse och stora industriella anläggningar. I norra Dalarne funnes deremot intet af allt detta, och dock skulle denna landsdel äfven bidraga till skjutskostnaderna. Jag hemställer dock om icke de stora industriella anläggningarna i södra delen gifva anledning till mycket resor i den norra. De hemta åtkilliga förnödenheter från de norra orterna, åtminstone finnas der i den södra delen af länet sågverk som hemta timmer från det öfre landet, hvarigenom timmerflottning och annan rörelse uppstår. Man kan icke förneka att ett sådant sammanhang finnes, och der det icke finnes står det, som sagdt, alltid öppet för landstingen att olika bedöma olika delar af länet. Här af vederlägges således icke den uppfattning jag försvarar. Då emellertid staten äfven har skyldighet att i det allmännas intresse befrämja samfärdseln inom landet, så är det klart att den äfven bör i sin mån bidraga; och frågan blir då, huru stor del af bidraget staten bör taga på sin andel. Jag kan för min del icke finna annat än att det är ganska vackert bjudet, då staten för den andel, som det allmänna har i samfärdselns lättande, vill betala hälften af bidraget och i vissa fall två tredjedelar. Jag tycker att det är ett vackert anbud till de norra länen, och det vore så mycket beklagligt, om det icke blefve mottaget, som det är just i dessa län som skjutsningsbesväret är tyngst. Det är dock från dessa läns representanter som motståndet kommer, efter hvad jag kan förstå på den grund att de vilja hafva mera hjälp af staten. Som jag dock, som sagdt, måste anse att staten ej gerna kan erbjuda mera, kan jag deri ej finna något skäl till afslag, utan får för min del tillstyrka bifall till den föredragna punkten.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Widmark: Då jag lifligt känner, att den börda, som skjutsningsbesväret lägger på åtskilliga jordegare, är orättvis, är det med glädje jag förnummit, att snart sagdt hvar och en af de talare, som här uppträdt, ansett det vara ett rättvist kraf att en reglering göres, så att den orättvisa bördan måtte lindras eller alldeles lyftas bort från jorden. Likaledes måste jag godkänna den här uttalade allmänna satsen, att det egentligen och rättast vore den resande, som borde betala hela värdet af skjutsprestationen, ehuru den praktiska tillämpningen af denna sats i allmänt intresse och för samfärdselns skull ej är möjlig, enär skjutslegan derigenom skulle komma att stiga allt för högt. Då det sålunda är ur synpunkten af statens allmänna intresse som den minskade skjutslegan föreslås, så synes mig deraf den slutledningen falla sig temligen naturlig, att också staten bör helt och hållet åtaga sig de arrangementer och kostnader, som erfordras för att nå det afsedda målet. Jag anser således, att det bör uteslutande betraktas såsom en statsangelägenhet att fylla det belopp, hvarmed de resandes betalningar understiga verkliga värdet af skjutsprestatio-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*
(Forts.)

nen. Nu har i södra Sverige staten på det allra kraftigaste sätt bidragit till denna bördas aflyftande från jordbruket, nemligen genom anläggning af jernvägar. Norrland har äfven härtill bidragit, man väntar ännu och torde hvad de nordligaste delarne beträffar ännu länge få vänta, innan sådana lätta och tidsenliga kommunikationer kommer det till del. Är det då för mycket begärdt, om man anser, att detta Norrland vid en reglering af skjutsväsendet borde på ett mera välvilligt sätt tillgodoses, på det någon ersättning måtte beredas denna del af landet mot de förmåner, som redan blifvit tillagda de rikare och lyckligare södra provinserna. Jag kan för min del ej finna annat än att detta är en billig fordran. Ser jag nu på detta betänkande, huru gestaltar sig då förhållandena? Jo! de högsta afgifterna till skjutsväsendet komma att falla just inom de nordliga länen, i det bidragen der skulle komma att stiga till 18 à 67 öre på bevillningskronan, medan man i södra Sverige ej skulle ha att betala mera än 1—5 öre. Det ginge väl i alla fall an att mottaga denna börda med dess nu föreslagna fördelning på alla beskattningsföremål, endast man hade någon säkerhet för, att afgifterna komme att stanna vid de nu beräknade beloppen. Man har visserligen uppgjort ett slags sannolikhetsberäkning för att skjutsbidragen i framtiden skulle komma att nedsättas, men jag tror icke att denna kommer att hålla streck, utan torde afgifterna i stället snarare komma att blifva mycket högre. Erfarenheten lär, att en höjd skjutslega förminskar de resandes antal, medan entreprenören lika fullt är skyldig att hålla det bestämda antalet hästar, och därför gå icke heller entreprenadprisen ned i samma mån som skjutslegan höjes. För öfrigt komma också kostnaderna att stiga till följd deraf, att i de norra orterna mångenstädes ännu saknas vägar. Detta behof måste nemligen allt mera fyllas och nya vägar anläggas; vid dessa måste naturligtvis också nya gästgifverier inrättas, och förökade kostnader till skjutsväsendet blifva häraf en naturlig följd. På dessa grunder anser jag det nu framlagda förslaget om kostnadernas fördelning länsvis för origtigt och orättvis. Den kommer äfven att inom de särskilda länen visa sig obillig, och jag vill i det afseendet framdraga blott ett exempel, nemligen att med tillämpning af detta förslag en arbetskarl eller handtverkare eller annan person, som är taxerad till 500 kronors årlig inkomst, får betala i skjutsafgift ungefär detsamma som en fastighetsegare, hvilken sitter vid ett hemman om 3,300 kronors värde. Detta kan jag icke finna vara annat än att vända om orättvisan, så att jordbruket gynnas på de öfrigas bekostnad. De fleste talare hafva här också medgifvit att det borde vara en statsangelägenhet att svara för de öfverskjutande utgifterna till skjutsväsendet; men man har icke velat taga steget fullt ut, emedan man anser tiden ännu icke vara inne för en sådan reform, och därför att man fruktar det entreprenadbidragen derigenom skulle blifva oskäligt förhöjda, mot hvilken olägenhet man trott sig finna ett skydd i länens deltagande i kostnaderna. Jag tror dock, att detta skyddsmedel skulle visa sig mycket mindre verksamt än det som man skulle vinna genom Herr von Ehrenheims förslag, ty i ju trängre kretsar man gör sig till godo de

särskilda intressena för att få afgifterna låga, dess kraftigare verka de, och många, som temligen likgiltigt skulle åse en entreprenadauktion, då de visste att det gälde hufvudsakligen länet, skulle fästa mera afseende vid bidragens storlek, om han hade att såsom jordegare deltaga i erläggandet af $\frac{1}{5}$ af dessa entreprenadbidrag. Då nu, såsom flere här sagt och som äfven jag anser, önskningsmålet vore att man en gång skulle komma derhän att staten kunde öfvertaga hela bördan, så måste jag finna detta senare förslag fortare leda till målet. Det går på den rätta vägen, då staten enligt detsamma nu skulle öfvertaga $\frac{4}{5}$ af kostnaden, och det skulle sedan gå lättare att öfverflytta äfven den återstående femtedelen, än om man en tid finge växa fast vid vanan att landstingen skola taga hälften. På dessa grunder får jag yrka bifall till Herr von Ehrenheims förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Att begära ordet andra gången så sent på aftonen är kanhända orätt, men en annan talare har nästan uppmänt mig dertill. För mig var det nedslående att höra, hurusom en talare ansåg, att de nuvarande skjutsskyldige icke hafva någon rättvisa på sin sida. Det hade jag sannerligen icke väntat af den mannen. Emellertid tycktes han vara mest obenägen mot frågan af den anledning, att frågan om inteckning i jernvägar ännu icke förekommit, men jag tror icke, att han bör beklaga sig. Jag tror att han kan använda och blifva af med valutorna mot säkerhet, äfven om den frågan icke alls förekommer. Jag tror för öfrigt, att den frågan icke eger något sammanhang med den nu förevarande. Han har mycket ironiskt antydt, att det skulle vara så bekvämt att kasta bort denna börda från de nuvarande skjutsskyldige och lägga den på andra klasser. Jag tror, att åtminstone någon del likväl kommer att kvarstå på deras debetsedlar, om detta förslag går igenom. Huru man än må se saken, så må det blifva derved, att de, som förfäktat statens öfvertagande af fyra femtedelar utaf entreprenadbidragen, äro orättvisa, och de, som hysa andra åsikter, också äro orättvisa. Således äro vi orättvisa allihopa, och det finnes då icke något annat sätt att skilja åsigtarna än genom de små lapparne, som ligga på borden här bredvid oss. Det tror jag vara det klokaste, ty det är det enda, som kan öfvertyga mig.

Till slut vill jag säga ett ord: det är mycket upprigtigare att yrka rent afslag och säga, att frågan är crättvis, än antaga det förslag, som den förste talaren framställt, ty då blir den gamla orättvisan kvar; det vill säga, det blir fyra femtedels hjälp, men en femtedel står kvar. Då är det mycket bättre att yrka rent afslag.

Herr von Koch: Jag ber också om ursäkt för det jag andra gången begärt ordet, men jag har en lång tid oupphörligt hört klagomål mot en författning, för hvilkens fel, der de finnas, jag bär en dryg del af ansvaret; jag menar bevillningsförordningen. Det finnes knappast någon, som icke nu, då han motsätter sig en reform, åberopar bevillningsförordningen, dess orättvisa och brister. Detta har jag hört temligen lugnt från andra håll, men då det yttrats af en man,

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*
(Forts.)

om hvilken justitiestatsministern nyss sagt, att "hans ord väga tungt i denna Kammare", nemligen min gamle vän Herr von Ehrenheim, den siste jag skulle väntat detta af, så kunde jag icke återhålla att beklaga mig öfver honom. Jag beklagar mig öfver honom, som så nitiskt arbetat för och bidragit till att lägga denna bevillningsförordning till grund för vårt nya representationssätt och nu så bittert beklagar sig öfver densamma, såsom oduglig att derpå grunda en skjutsstadga. Jag vill nämna att jag ofta här och senast i en motion år 1872 förklarar, att nu varande bevillningsstadga var, bland annat, ett försök att införa direkt inkomstskatt till en början på ett föremål, som dittills icke varit beskattadt, nemligen kapitalet. Man tordes då icke genast gå i botten med saken. Men sedan man funnit att det gick för sig uttaga inkomstbevillning till och med af kapitalister, föreslog jag i en motion, N:o 18, år 1872, att ändra bevillningsförordningen så, att det skulle blifva fullkomlig likhet i afseende på en beskattning mellan Sveriges invånare, så att *alla* betalade efter *netto*inkomst en procent i bevillning. För öfrigt och med hänsyn dertill att bevillningsförordningen blifvit lagd till bas både för kommunalförfattningarna och grundlagarna, ansåg jag, att en liten afgift, som jag ville kalla skyddsafgift, skulle utgå af fastighet efter taxeringsvärdet. Jag har äfven meddelat dem, som nu handlägga bevillningsfrågan i sammanhang med grundskattefrågan och det stora förslaget till härordning, ett förslag i det syftet. Jag vet icke, om det vunnit framgång i Utskottet, och hvad resultatet kan blifva få vi se när betänkandet kommer in.

Hvad nu det beträffar att bevillningsförordningen skulle vara felaktig derutinnan, att icke jordbruksfastigheter blifva ordentligt uppskattade, så förmodar jag, att den ärade talaren icke hört civilministerns yttrande i afseende på sättet för tillämpningen. Denna förordnings föreskrifter i afseende på uppskattning af fast egendoms värde är dock icke sämre än att man år 1862 lyckades med det maskineriet att få upp taxeringsvärdet å jordbruksfastighet från 444 millioner till öfver 1,700 millioner kronor. Att den de senare åren på många ställen icke blifvit riktigt tillämpad, det är fel af dem, som hafva att, och verkligen kunna, se till, det den blir rätt tillämpad. Det är mest Herrar landshöfdingars fel, och sedermera justitiekanslerns, då denne icke sett till, att landshöfdingarne gjort sin skyldighet. Det af civilministern framlagda sättet är ungefär sådant, som jag tänkt mig för att få denna förordning riktigt tillämpad, och jag är öfvertygad, att i administrativ väg sådana åtgärder kunna vidtagas, att man kan få tillfredsställande resultat i afseende på *jordbruksfastigheters* uppskattning till hvad de verkligen äro värda. Det sker redan på vissa ställen. I det län, der jag bor, har landshöfdingen intygat, att taxeringsvärdena äro skäligen. Han har gifvit exempel på att taxeringsvärdena, åtminstone hvad de större gårdarne angår, äro rigtiga, så vidt han kunnat finna. Innan man för mycket klagar öfver en lag eller författning, bör åtminstone en vis man och en lagkarl se till, om den författning, som finnes, tillämpas riktigt.

Men tiden är inne, att införa *inkomstskatt på jordbrukares, andra fastighetsegares och arbetares behållna* eller *netto*inkomst, lik den

nu varande på näringsidkarens och kapitalistens. Det är en ändring, som kan ske och som bör ske, och det är icke mitt fel, att den icke skett redan år 1872. Man hade då sluppit att höra klagomål äfven af dem som *kunnat* bidraga, att få denna reform då genomförd. Emellertid, och när jag härnäst påyrkar fullbordandet af 1859 års komiterades inkomstsskatteförslag, räknar jag då perpå, att Herr von Ehrenheims "tunga ord" läggas i vågskålen.

Jag hade tänkt yttra några ord äfven i afseende på Herr von Ehrenheims yttrande om 9 paragrafen, men vi komma dit, och jag tror mig *då* kunna visa, att densamma utgör en förbättring af bestämmelserna i 1844 års cirkulär.

Jag fortfar i mitt yrkande om bifall.

Herr Wallenberg: Jag skall icke besvära Kammaren med något vidare yttrande i sjelfva saken. Det är blott till ett af Herr Civilministern fäldt yttrande mot mig, jag vill helt enkelt genmäla, att om Herr Statsrådet Thyselius justerar sitt i förmiddags fälda yttrande, som jag citerat så som jag det uppfattat, till de ord han i afton begagnat, så skall jag justera mitt yttrande derefter, och hoppas jag, att Herr Statsrådet anser detta mitt undfallande såsom ett prof af den högaktning jag för honom hyser.

Grefve Mörner, Axel: Det torde vara öfverflödigt för mig att omtala, att jag är en vän af så vidt möjligt lindriga skatter, äfvensom af nedsättning deri, då sådant kan åstadkommas. Det föreliggande förslaget afser att för en del samhällsmedlemmar åstadkomma nedsättning i en skatt. Således borde jag vara en vän af detsamma. Men som detta förslag äfven afser att höja skatten för åtskilliga andra samhällsmedlemmar, är min vänskap för detsamma icke stor.

Här har talats åtskilligt om, att man skulle göra rättvisa och att detta förslag innehåller rättvisa. Det beror alldeles på från hvilkendera sidan man betraktar förslaget. Betraktar man det från de skjutsskyldiges sida, så betviflar jag icke, att det kan anses innehålla full rättvisa. Betraktar man det åter från deras synpunkt, hvilka nu äro fria från skjutsskyldighet men som, i händelse förslaget blefve lag, finge på sina debetsedlar en afgift under rubrik *skjutsentreprenadbidrag*, så torde rättvisan vara mindre klar; och det skulle icke förvåna mig, om åtskillige af dessa samhällsmedlemmar, som finge betala ett sådant skjutsbidrag, ansåge det föga rättvist. Jag anhåller att få nämna ett exempel. Jag har mig skjutsskyldighet ålagd. Dremot äro mina rättare och kreatursskötare fria, men dessa personer hafva förmånen eller oförmånen, hvilketdera det bör vara, att betala bevillning för inkomst efter andra artikeln. Således skulle dessa, om förslaget antages, äfven få betala skjutsentreprenadbidrag. Jag har svårt att fatta, att det ligger billighet uti, att någon del af den afgift, som åligger mig, skulle öfverflyttas på dem, som äro mina tjennare. Detsamma gäller med afseende på åtskilliga andra samhällsmedlemmar, hvilka, boende dels i stad och dels på landet, säkert icke begagna skjuts, kanske icke sett en skjutshäst.

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Det har yttrats, att nu skulle kunna åstadkommas lindring i skjutsningstungan med för staten icke särdeles stor utgift. Ja, om vi hade någon säkerhet för, att det bidrag, som skulle af staten utkräfvast, icke blefve större än komitéen beräknat; men jag fruktar, att denna beräkning icke kommer att visa sig tillförlitlig under de förhållanden, som blifva en följd af detta förslag, om det antages. För närvarande har hvarje skjutslag, inom hvars område entreprenad är i fråga att åstadkommas eller redan är åstadkommen, egt tydligt intresse att vid entreprenadauktion bevaka, huru det tillgår, och äfven rättighet att, om skjutslaget finner af entreprenör äskadt bidrag vara för högt, vägra antaga detsamma. Det ligger, som sagdt, i skjutslagets intresse att söka bevaka och tillse, att detta bidrag icke blir för högt. Om nu deremot skjutsbestyret blir gemensamt för hela länet, och landstinget ensamt får rättighet att pröfva, huruvida erbjuden entreprenad med bidrag är antaglig eller icke, så är det landstinget, som skall utöfva inverkan på skjutsentreprenadauktionerna och söka motverka ett för högt uppdrifvande af det bidrag, som äskas. Men landstinget har icke och kan icke hafva en sådan förmåga. Ur denna synpunkt tror jag därför, att landstingets inblandning i saken icke är tjenlig. Jag vill icke ifrågasätta, att man skulle hysa fruktan för, att landstingen skulle af ett eller annat egennyttigt motiv origtigt förfara i denna sak. Jag är öfvertygad, att man icke behöfver frukta detta; ty jag tror, att landstingen komma att med samvetsgrannhet sköta det, som i detta hänseende blir dem anförtrödt, men de hafva icke förmåga att utöfva den kontroll, som nu sker af personer, som äro i saken intresserade derigenom att skjutsskyldigheten nu åligger dem. Tagër man vidare i betraktande, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle blott få rättighet att helt enkelt bifalla eller afslå hvad landstinget föreslagit, men icke kunna, om de finna ett landstingets beslut oantagligt, vidtaga någon åtgärd för att sätta ett annat i stället, så ligger det antagande nära till hands, att åtskilliga orter kunna komma att få utgöra skjutsen in natura och att det blir svårt för landstinget att bedöma, huruvida ett erbjudet entreprenadbidrag är rätt eller icke, ty hvad som på en ort i länet är högt, kan på en annan vara lågt. Har man icke full kännedom om alla dessa lokala förhållanden utan endast jemför summorna med hvarandra, så kan man komma till den åsigt, att de gjorda anbuden stå i origtigt förhållande till hvarandra, hvilket åter kan från landstingets sida föranleda ett beslut i saken, som icke är det ändamålsenligaste.

Här har vidare talats om, att det är en stor orättvisa att ålägga en samhällsklass att med hästar och vagn tillhandagå dem, som behöfva skjuts. Men den tid har funnits, då, särskildt i de orter, der skjutsen mera anlitas, det ansetts vara en fördel att få skjutsa, och när det ifrågasattes att borttaga skjutsen och ordna saken på annat sätt, de, som skulle hafva förmånen af denna ändring, ansågos derigenom blifva beröfvade en födkrok, hvilken de förklarade sig ej vilja sakna. Åsigtorna hafva sedan undergått väsentliga förändringar så att jag alldeles icke vill hafva tillbaka de gamla förhållandena.

Att antaga ett sådant förslag, som det af Herr von Ehrenheim gjorda, finner jag för min del icke vara fullt ändamålsenligt. Jag tror, att den väg, som under de senaste åren varit beträdd, kanske är riktigare och lämpligare, nemligen att genom att höja skjutslegan i viss mån, om sådant finnes behöfligt, få entreprenader till stånd. Man låter skjutslegan utgå med lägre belopp, der entreprenad icke är inrättad, och höjer beloppet af det statsanslag, som fins gifvet för underlättande af skjutstungan, i de orter, som äro högre tryckta af denna börda. Jag tror, att det vore enklast och från Riksdagens sida mest konsekvent med afseende på förut fattade beslut att fortfarande följa detta förfaringssätt, helst då vi se, att detta sätt att gå till väga ledt till det resultat, som man kan inhemta af komiténs utlåtande, att antalet skjutshästar, som erfordrats, för hvarje år minskats. Jag minsk icke fullt säkert, om så varit fallet inom alla orter, men jag tror det. Har nu det tillvägagående, som egt rum under senaste åren, visat denna verkan och onekligen medfört lindring i skjutstungan, så tror jag det vara ändamålsenligt att fortsätta på samma väg och icke kasta sig in på en alldeles ny, i allt stridande mot hvad som förut varit i lag stadgad och som ännu är i lag gällande. Det nu föreslagna förfaringssättet är en början till att, utan att fatta beslut om upphäfvande af vissa förmåner, som tillkomma vissa jordegendomar, dock genom ett kringgående upphäfva dem. Jag kan icke fullt gilla ett sådant förfaringssätt.

Här har äfven talats om vägunderhållet och dess inverkan på jordbruket. Jag vill uttala den åsigt, att vägunderhållet är för jordbruket mindre tryckande än hvad skjutsbesväret varit; och för min del önskar jag icke, att staten må öfvertaga vägunderhållet eller att det må blifva en länets gemensamma angelägenhet, hvilket säkert komme att föra till större kostnader för det allmänna och de enskilde hemmansegarne än nu är fallet.

Om, såsom jag förut antydt, en följd af detta förslag skulle blifva, att entreprenadbidragen komme att stiga vid de särskilda gästgifvaregårdarne, hvilket jag anser i hög grad sannolikt, så kommer äfven den summa, som af staten erfordras för att fylla dess andel i beloppet, att stiga, en stegring, som torde blifva ganska betydlig. Vi kunna icke på förhand beräkna den, men att en tillökning i entreprenadbidragen kommer att inträffa, tror jag vi kunna taga för afgjort på den grund, att landstingen icke hafva förmåga att så sköta och begränsa anspråken vid entreprenadauktionerna som de enskilde delegarne i skjutslagen nu hafva. Om således entreprenadbidragen stiga, så får icke blott staten utan äfven de enskilde betala mera, och det skulle kunna hända, att de skjutsskyldige hemmansegarne, som nu på åtskilliga ställen hafva ganska låg afgift till entreprenadbidrag komma att på sina debetsedlar finna under rubrik *skjutsentreprenadbidrag* ett vida högre belopp än nu. Då få de glädja sig åt, att det fins rättvisa.

Jag anhåller om afslag å den föredragna punkten.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Thyselius: I anledning af det yttrande, som en talare på stockholmsbänken nyss fälde, har jag intet annat svar att afgifva, än att jag härmed afsäger mig all rätt till justering af mitt yttrande i den del, som af honom blifvit citerad.

Grefve Hamilton: Om vi erinra oss, huru vi tillbragt denna dag, har det visserligen varit med att åhöra ett och annat, som icke hört till saken; men sannolikt har åtminstone en tredjedel af dagen användts till att öfvertyga oss om det, hvarom vi alla vid sammanträdet början voro öfvertygade, nemligen att skjutsbördan trycker på ett ojemnt och obilligt sätt, och denna öfvertygelse, som äfven jag delar, föranleder mig och troligen äfven Kammarens majoritet dertill, att vi icke kunna helt enkelt afslå det nu föredragna momentet. För mig gäller endast, huruvida man skulle kunna omedelbart bifalla förslaget eller söka att deri erhålla någon ändring, och jag tror, att det senare vore det bästa. I grundsats tror jag att det är den, som önskar begagna sig af skjutsen, och staten, hvilka hafva skyldighet att dela omkostnaderna för skjutsen. Hvad kommunen angår, har man väl sökt ådagalägga, att icke någon orättvisa skulle uppkomma derigenom, att en afgift nu öfverflyttades från de skjutsskyldige till åtskilliga personer inom kommunen, hvilka förut icke bidragit till skjutsens uppehållande. Men denna bevisning synes mig ofullständig, därför att man icke kan säga, att de personer, som under senare tider fått förhöjda löner och derigenom kommit i den lyckliga ställning, att de få betala bevillning efter 2 Artikeln, i sjelfva verket kunna betrakta detta såsom någon stor fördel, emedan det i allmänhet står i sammanhang med fördyrade lefnadskostnader och de sålunda icke befinna sig i bättre ställning än förut var förhållandet. Men det finnes klasser af personer, som icke med något skäl kunna åläggas någon beskattning för skjutsen. Jag skulle kunna nämna flere sådana, men ber att exempelvis få anföra en pensionerad prest-enka, som lever i en liten landsortsstad. Är hon dertill så ålderstigen, att hon icke kan åka, så synes det hårdt, att hon skall på sin debetsedel få en tunga, endast därför att jordbrukaren skall få en lindring. När nu dylika förhållanden kunna uppvisas, och då mot sådana personer sker en hel orättvisa, så tror jag, att det är sämre att göra en hel orättvisa, än att göra $\frac{4}{5}$ rättvisa åt dem, som förtjena en hel, men beklagligtvis för tillfället icke kunna få den. Dessutom synes mig Utskottets förslag hafva den olägenhet, att man för ett specielt ändamål får en beskattning uppförd på sin debetsedel, grundad på 2 Artikeln. Det vore det första steget, som Riksdagen skulle taga i den rigtningen, och finner man den utvägen, att, då man icke vill öka budgeten, man endast pålägger en sådan tilläggsbevillning efter 2 Artikeln, kunna vi få dit skatt för åtskilliga föremål, hvarpå vi nu icke tänka.

Mot Herr von Ehrenheims förslag kan man anmärka, att man på siffran kan säga, huru stor orättvisan är. Den är en femtedel. Tycker man, att denna siffra är för hög, kan man ändra den till en tiondel eller något annat, hvarmed man kan låta sig nöja.

Herr von Möller har framställt ett annat förslag, der jag icke tror, att någon kan uppgifva orättvisan, ehuru möjligen andra olägenheter vidlåda detsamma.

En annan talare, som, oaktadt sitt erkännande af förbättringars behöflighet, yrkade afslag, har äfven antydt en utväg, hvarigenom man skulle komma till en rättvisa mot de skjutsande utan att göra en orättvisa, som vore hel eller kunde i siffror beräknas. Under sådana omständigheter och då dertill kommer, att om vi i afton fatta ett beslut, det kan vara svårt att på förhand veta, om detta beslut kan sammanjemkas med det, som Andra Kammaren kan komma att fatta, samt då vi alla önska, att vid denna riksdag någon förbättring måtte vinnas i stadgandena rörande den förevarande frågan, så anholder jag om återremiss af den nu föredragna punkten.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.).*

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen 1:o att den förevarande §:n måtte bifallas; 2:o att Kammar-
Ehrenheim föreslagna bestämmelse: "Entreprenadbidrag, som, enligt ett i vederbörlig ordning upprättadt kontrakt, bör skjutsentreprenör tillgodokomma, skall gäldas med fyra femtedelar af staten och med en femtedel af skjutslaget eller, i det fall, som i 3 § 3 mom. sägs, af den der omförmälda större skjutssamfällighet"; 3:o att §:n måtte återförvisas; och slutligen 4:o att densamma skulle afslås.

Härefter framställde Herr Talmannen propositioner på alla dessa yrkanden, hvilka samtliga propositioner besvarades med ja och nej i blandning; hvarefter proposition på bifall till §:n förnyades, och då dervid svarades många så väl ja som nej, förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Herr Talmannen hemställde i anledning häraf, huruvida Kammar-
ren till kontraposition vid den äskade voteringen antog afslag å den ifrågavarande §:n, och då dertill svarades många både ja och nej, förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit ja öfvervägande.

Som votering jemväl om kontrapositionens innehåll af flere ledamöter äskades, föreslog nu Herr Talmannen, att nej-propositionen vid denna votering skulle innefatta återremiss af §:n, och då dervid svarades många ja och nej i blandning, förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan sålunda blifvit afgjordt, hvilket yrkande nej-propositionen vid kontrapositionsvoteringen borde upptaga, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

"Den, som vill, att vid blifvande votering om bifall till 22 § i

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets förslag till stadga angående skjutsväsendet, kontrapositionen skall innehålla afslag å samma §
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer kontrapositionen vid voteringen att upptaga återremiss af den ifrågavarande §:n.“

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40.
Nej—67.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

“Den, som bifaller 22 § i Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets förslag till stadga angående skjutsväsendet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas §:n.“

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit som följer:

Ja—52.
Nej—55.

Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts till nästa sammanträde.

Föredrogs den vid början af förmiddagens sammanträde öfverlemnade Kongl. propositionen.

Begärdes på bordet.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott och Andra Kammaren inkomna utlåtanden, memorial och protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, om godkännande af träffadt aftal angående öfverlåtelse på Stockholm—Vesterås—Bergslagens trafikaktiebolag af Norbergs jernvägs nya aktiebolags rullande materiel m. m.;

N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående befrielse för Söderhamns jernvägsaktiebolag från skyldigheten att uppehålla trafiken å en del af kommunikationsleden Söderhamn—Bergviken—Bollnäs m. m.;

N:o 49, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 50, angående en anslagsfråga under riksstatens fjerde hufvudtitel;

N:o 51, angående en fråga rörande regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 8, angående postbevillningen;

Andra Kammararen:

N:o 165, med delgifvande af Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 24, i anledning af återremiss å utlåtandet N:o 9, i fråga om underdånig skrifvelse rörande skyldighet för statistiska centralbyrån att utgifva aflöningsstatistik för riket;

Första Kammararens Tillfälliga Utskott:

N:o 10, angående ändring af dels Kongl. resereglementet den 10 November 1865 i fråga om nämndemän, dels Kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar;

N:o 11, öfver väckt motion om underdånig skrifvelse dels om sådan ändring i nu gällande förfaringsätt, att embets- och tjänstemän, som hafva befattning med kronans uppbörd, eller förvaltning af statens medel, ej må tillförbindas ersättningskyldighet för åtgärd eller underlåtenhet dervid i annat fall, än då den är att hänföra till sådant fel eller försummelse, som, enligt de i 25 kap. strafflagen, för embetsmän i allmänhet gällande grunder, bör till sådan skyldighet föranleda, dels om utfärdande af bestämmelser rörande sättet och ordningen för anmärkningsmåls utförande mot enskild person, i fråga om för högt uppburen likvid.

Sedan Kammaren, uppå Herr Talmannens framställning beslutit, att alla endast en gång bordlagda ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde, åtskildes Kammaren kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.